

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Bakalářská práce

2022

Valerie Macháčková

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra pomocných věd historických a archivnictví

OSLAVY SVATOVÁCLAVSKÉHO A SVATOJÁNSKÉHO JUBILEA

V ROCE 1929 V KRÁLOVEHRADECKÉ DIECÉZI

Bakalářská práce

Autor: Valerie Macháčková
Studijní program: B 3928 Technická podpora humanitních věd
Studijní obor: Počítačová podpora v archivnictví
Forma studia: prezenční

Vedoucí práce: Mgr. Klára Rybenská, Ph.D.

Hradec Králové, 2022

Zadání bakalářské práce

Autor: Valerie Macháčková

Studium: F19BP0158

Studijní program: B3928 Technická podpora humanitních věd

Studijní obor: Počítačová podpora v archivnictví

Název bakalářské práce: **Oslavy svatováclavského a svatojánského jubilea v roce 1929 v královehradecké diecézi**

Název bakalářské práce AJ: Celebrations of the St. Wenceslas and St. John's Jubilee in 1929 in the Hradec Králové Diocese

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce je zaměřena na mapování oslav svatováclavského a svatojánského jubilea v rámci královehradecké diecéze v roce 1929. Popisuje oslavy v kontextu doby a národnostního složení v daných farnostech. Vychází především z materiálů dochovaných ve fondech diecézního archivu (hlášení z farností apod.)

Praktická část práce přinese dva výstupy – interaktivní mapu, v níž budou oslavy zpřístupněné na základě jejich lokace a dále databázi oslav jako podklad ke statistickému zpracování vybraných modelových údajů (např. v rovině rozdílů oslav v česky a německy mluvících oblastech, účasti farníků apod.). Výsledkem tak bude nejen popsání oslav, ale i jejich zmapování a volně dostupná databáze sloužící k vyhledání informací jak badatelům z řad církve, tak i širší veřejnosti.

Fascikl Slavnosti svatováclavské a svatojánské 1929.

HENDL, Jan a Jiří REMR. *Metody výzkumu a evaluace*. Praha: Portál, 2017, 372 stran: ilustrace; 21 cm. ISBN 978-80-262-1192-1.

HENDL, Jan. *Přehled statistických metod: analýza a metaanalýza dat*. 3., přeprac. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-482-3.

MAREŠ, Petr, Ladislav RABUŠIC a Petr SOUKUP. *Analýza sociálněvědních dat (nejen) v SPSS*. Brno: Masarykova univerzita, 2015. ISBN 978-80-210-6362-4.

Šebek, Jaroslav: Svatováclavská tradice v meziválečném Československu 1918-1939 (v kontextu vztahu církve a společnosti). In: Kubín, Petr - Mikulicová, Mlada (edd.): In omnibus caritas. K poctě devadesátých narozenin prof. ThDr. Jaroslava Kadlece. Praha 2002, s. 546- 559.

Šebek, Jaroslav: Svatováclavská tradice za první republiky a během nacistické okupace. In: Kubín, Petr (ed.): Svatý Václav. Na památku 1100. výročí narození knížete Václava Svatého. Praha 2010, s. 429-442.

JONOVÁ, Jitka. *Úcta eucharistie mimo mši: eucharistické kongresy*. Uherské Hradiště: Pro Českou biskupskou konferenci vydala Historická společnost Starý Velehrad, 2015. ISBN 978-80-86157-46-7.

PLACÁK, Petr. *Svatováclavské milénium: Češi, Němci a Slovinci v roce 1929*. Praha: Babylon, 2002, 213 s. : il. ; 21 cm. ISBN 80-902804-2-0.

Zadávací
pracoviště: Katedra pomocných věd historických a archivnictví,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Klára Rybenská, Ph.D.

Oponent: PhDr. Zdeněk Zahradník

Datum zadání závěrečné práce: 21.12.2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucí bakalářské práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 31. 7. 2022

Podpis autora

Poděkování

Mé poděkování patří Mgr. Kláře Rybenské, Ph.D., vedoucí mé práce, která mi byla nápomocna radami a připomínkami, které formovaly práci, jak obsahově, tak formálně. Děkuji členům Katedry pomocných věd historických a archivnictví UHK, kteří vždy vytvořili fajn atmosféru, ve které se dobře pracovalo.

Mé poděkování rovněž patří Biskupské knihovně a Archivu Biskupství Královéhradeckého, jenž mi umožnili nahlédnout do zajímavých dobových archiválií. Děkuji také Ing. Jiřimu Vognarovi, Ph.D., který usměrnil mé nápady a myšlenky ve zpracování interaktivní mapy. A na závěr mé díky patří bezesporu moji nejbližší rodině za její podporu, laskavost a trpělivost.

Anotace

MACHÁČKOVÁ, Valerie. *Oslavy svatováclavského a svatojánského jubilea v roce 1929 v královehradecké diecézi*. Hradec Králové, 2022, 72. Bakalářská práce.

Univerzita Hradec Králové.

Bakalářská práce je zaměřena na mapování oslav svatováclavského a svatojánského jubilea v rámci královehradecké diecéze v roce 1929. Popisuje oslavy v kontextu doby a národnostního složení v daných farnostech. Vychází především z materiálů dochovaných ve fondech diecézního archivu (hlášení z farností apod.).

Praktická část práce přinese dva výstupy – interaktivní mapu, v níž budou oslavy zpřístupněné na základě jejich lokace a dále databázi oslav jako podklad ke statistickému zpracování vybraných modelových údajů (např. v rovině rozdílů oslav v česky a německy mluvících oblastech, účasti farníků apod.). Výsledkem tak bude nejen popsání oslav, ale i jejich zmapování a volně dostupná databáze sloužící k vyhledání informací jak badatelům z řad církve, tak i širší veřejnosti.

Klíčová slova: svatováclavské slavnosti, svatojánské slavnosti, královehradecká diecéze, náboženské úkony, Google My Maps.

Annotation

MACHÁČKOVÁ, VALERIE. *Celebrations of the St. Wenceslas and St. John's Jubilee in 1929 in the Hradec Králové Diocese*. Hradec Králové: Philosophical Faculty, University of Hradec Králové, 2022, 72 pp. Bachelor Thesis.

The bachelor's thesis focuses on the mapping of the celebrations of the St. Wenceslas and St. John's Jubilee in the Diocese of Hradec Králové in 1929. It describes the celebrations in the context of the time and the national composition of the parishes. It is based mainly on materials preserved in the diocesan archives (reports from parishes, etc.)

The practical part of the thesis will produce two outputs - an interactive map in which the celebrations will be displayed based on their location and a database of celebrations as a basis for statistical analysis of selected model data (e.g., in terms of differences between celebrations in Czech and German-speaking areas, parishioners' participation, etc.). The result will be not only a description of the celebrations, but also their mapping and a freely accessible database serving to search for information for both church researchers and the public.

Keywords: St. Wenceslas celebrations, St. John celebrations, Hradec Králové diocese, religious acts, Google My Maps.

OBSAH

Úvod	15
1 Královéhradecká diecéze	16
1.1 Organizační struktura a vznik královéhradecké diecéze	16
1.2 Biskupství v Hradci Králové	17
1.3 Biskup Karel Kašpar	20
1.4 Stav královéhradecké diecéze v době jubilejního roku 1929 a v současnosti	23
2 Historický význam sv. Václava a sv. Jana.....	30
2.1 Svatý Václav.....	30
2.2 Svatý Jan.....	34
2.3 Ikonografie svatého Václava a svatého Jana.....	36
3 Svatováclavské a svatojánské oslavy.....	39
3.1 Příprava katolické církve na svatováclavské a svatojánské oslavy v roce 1929	39
3.2 Průběh oslav v královéhradecké diecézi	40
3.3 Oslavy ve vybraných vikariátech	42
4 Výběr dat jubilejních oslav a jejich zpracování	54
4.1. Metody zpracování statistických dat	54
4.2 Výběr dat a tvorba databáze.....	57
4.3 Tvorba interaktivní mapy	59
Závěr.....	64
Prameny a literatura	66
Příloha	70

SLOVNÍČEK POJMŮ

Abecedně seřazené pojmy z oblasti náboženské tematiky, které byly použity v rámci této bakalářské práce [1 až 7].

pojem	vysvětlení pojmu
adorace	projev úcty
arcidiecéze	též arcibiskupství, provincie v čele s arcibiskupem, také jeho sídlo
arcibiskup	hodnostář v čele arcidiecéze
atribut	symbolický předmět určující zobrazenou osobu, nezbytná a neodlučitelná věc
biřmování	jedna ze svátostí udělená biskupem pokřtěné osobě pro utvření ve víře
biskup/biskupství	církevní hodnostář stojící v čele církevního správního území – biskupství
blahořečení	v katolické církvi prohlášení nebo uznání za blahoslaveného; většinou tehdy, když daná osoba zahynula mučednickou smrtí
bohoslovec	původní označení pro teologa, nyní pojmenování studenta teologie na bohoslovecké fakultě nebo v kněžském semináři
bohoslužba	modlitební setkání
církev	organizované společenství křesťanských věřících
čeled'	lidé, kteří pracují v zemědělské usedlosti
děkan	představený několika církevních farností (na území Moravy)
děkanát	funkce děkana
děkanství	obvod několika církevních farností (na Moravě)
diecéze	obvod působnosti biskupa
episkopální struktura	struktura složená z biskupství

eucharistie	významný křesťanský obřad, synonymum svátost
farář	duchovní, který má ve správě farnost
farník	obyvatel farního obvodu
farnost	nejmenší územní správní jednotka vymezená biskupem, má vlastní kostel a správce
hlaholice	nejstarší slovanské písmo
hostie	pšeničná mešní oplatka, symbol Kristova těla
chorál	slavnostní zpěv
chvalozpěv	hymnus, hymna, jeden z druhů ódy
ikonografie	způsob zobrazování postav zvláště mytologických a náboženských
jezuité	členové katolického řádu Tovaryšstva Ježíšova
kanonizace	viz svatořečení
kanovník	člen duchovního sboru při katedrálním kostele
kapitula metropolitní	sbor duchovních při katedrálním kostele, též shromáždění předních duchovních při rozhodování vážných věcí
kardinál	nositel nejvyšší hodnosti po papeži
katedrála	hlavní kostel biskupství
katecheta	učitel náboženství
kazatelna	obvykle vyvýšené místo v kostele, ze kterého se kázalo, popř. někde ještě káže
konzistoř	biskupská kancelář
kostel katedrální	hlavní kostel katolického biskupství
krucifix	zobrazení ukřižovaného Krista
kurent	dříve používaný název pro německou novogotickou kurzívu

list pastýřský	dopis biskupa nebo arcibiskupa určený věřícím nebo kněžím
litanie	katolická modlitba
liturgie	souhrn bohoslužebných úkonů a jejich pevně stanovený řád
mise	poslání
missie	vyslání křesťanských kazatelů
mitra	čepice ve tvaru dvou spojených špičatých štítů, které v katolické církvi latinského ritu nosí biskupové a opati
monstrance	zdobená schránka na vystavování hostie
mše svatá	hlavní liturgický obřad
oktáv	osmidenní slavení svátků
ordinariát	katolický duchovní úřad s pravomocí biskupa
Ordinariátní listy/ ordinárium	informační (úřední) věstník/celoroční liturgické předpisy
Orel	katolický tělovýchovný spolek
ostatky	část těla zesnulého svätce nebo jeho oděvu, popř. jiný předmět mající vztah k jeho osobě; může být nástrojem působení Boží milosti
palladium	posvátný předmět jako symbol ochrany
papež	hlava římskokatolické církve, Svatý otec
pastorační (cesta)	šířící křesťanské náboženství
Písmo svaté	bible
pobožnost	náboženský obřad spočívající ve veřejném uctívání Boha podle předepsaných pravidel (např. májová, večerní)
pontifikální (mše)	mše, při které se používají pontifikálie, tj. biskupské insignie, odznaky a roucha
postřižiny	obřad stříhání vlasů před oltářem

posvěcení	církevní obřad svěcení, žehnání a učinění tak posvátným (např. kostel, zvon, kaple, prapor, kříž apod.)
pout'	putování k památným místům
(po)žehnání,	dovolávání se Boha a svolávání jeho Dobra na nějakého člověka (skupinu lidí atd.)
primas (český)	arcibiskup, který má přednost před ostatními arcibiskupy (sídlicí v místě, kde bylo arcibiskupství nejdříve zřízeno)
procesí	prosebný průvod věřících
provincie církevní	správní obvod několika diecézí spravovaný arcibiskupem
přijímání svaté	část mše, kdy věřící přistupují ke stolu Páně a přijímají Krista v podobě chleba nebo v podobě chleba a vína (přijímání podobojí)
relikvie	viz ostatky
rezidence biskupská	sídlo, sídelní budova hlavy státu nebo vysokého hodnostáře, zde biskupa
rocheta	krátké bílé obřadní roucho katolických kněží a ministrantů
rozjímání	soustředěné přemýšlení, hloubání, meditování
rychtář	soudní a správní úředník ve středověkých městech a vesnicích
sakrální	církevní
sekulární, sekularizace	průnik světských hodnot do náboženské společnosti
svatořečení	kanonizace – prohlášení zesnulého člověka katolické nebo pravoslavné církve za svatého, spojené se schválením jeho veřejného kultu
svátost	obřad v mnoha křesťanských církvích, jímž se smyslově vnímatelnými znaky (slovy a symbolickými úkony) naznačuje a podle některých křesťanů skutečně poskytuje milost
svěcení biskupské	úkon, jímž se osoba nebo věc uvádějí do zvláštního vztahu k Bohu, vyjímá se z běžných životních úkonů a určuje se k posvátné činnosti (svěcení biskupské, kněží)

triduum	doba tří dnů památných pro katolickou církev (např. velikonoční triduum)
vikariát	církevní správní obvod, část diecéze
votivní	věnovaný zpravidla na základě slibu (vóta) jako prostředek díky, vděčnosti
žaltář	církevní kniha
župa	územně správní celek

ÚVOD

Oslavy jubileí připomínají významné události mající nesmazatelný význam v naší historii. K takovým oslavám patří také významné náboženské oslavy, které však mají v kontextu historickém, společenském, sociálním, ale také politickém svůj zásadní význam. Utvářejí naši sounáležitost s dějinami vzniku české státnosti.

Takovými významnými událostmi byly bezesporu oslavy jubilea zavraždění svatého Václava a svatořečení svatého Jana Nepomuckého. Obě jubilea se konala v roce 1929, tedy v době mladé masarykovské Československé republiky, v době blížící se hospodářské krize a nástupu fašismu. Z hlediska státotvorného nově vzniklá Československá republika řešila nový vztah státu k církvím v mnohonárodnostní společnosti.

Obě jubilejní slavnosti jsou zaměřeny na průběh oslav v královéhradecké diecézi. V této diecézi se vyskytovaly jak vikariáty české, tak i německé, nebo smíšené. Byla to i oblast, kde byli jak katoličtí věřící, tak i lidé, kteří vyznávali jiná náboženství. I když způsob a průběh oslav jsou předepsány v Ordinariátních listech, tedy v jakémsi manuálu, který by měl být dodržen, přesto se průběh oslav a zejména náboženských úkonů v jednotlivých farnostech lišil.

Průběhy oslav jsou popsány na dobových archiváliích. Těmito archiváliemi jsou listinná hlášení farností z průběhu oslav psaná zejména ručně, výjimečně psacím strojem česky, nebo německy, mnohdy s použitím dobového písma kurent. Jsou zde informace o náboženských úkonech, které v jednotlivých farnostech probíhaly. Záleželo tedy jen na farnosti, jakým způsobem bude obě jubilea oslavovat.

Cíle práce proto vychází z potřeby královéhradecké diecéze, a to zmapovat tyto jubilejní oslavy. Aktivně pracovat s archiváliemi a vytvořit nejprve databázi průběhu oslav v jednotlivých farnostech a poté připravit z těchto statistických dat volně dostupnou interaktivní mapu v prostředí Google My Maps. Interaktivní mapa bude obsahovat základní informace o průběhu oslav, lokaci a název farnosti, počet věřících a podrobný průběh oslav ve vybraných deseti vikariátech. Interaktivní mapu bude možno dále rozšiřovat.

1 KRÁLOVÉHRADECKÁ DIECÉZE

Královéhradecká diecéze zaujímala důležité postavení v katolické struktuře Českých zemí. Její počátky jsou zřejmé již v 10. století, takže její ustavení v 17. století bylo jen logickým vývojem. Přes počáteční potíže s ustavením biskupství a vytvořením jeho materiálního zázemí (správní budovy), byl její vývoj dán osobou jejího biskupa. V novodobé historii to byl bezesporu biskup Karel Kašpar, který ji úspěšně řídil mezi lety 1921 až 1931. Stav diecéze utrpěl ve druhé polovině 20. století, což se projevilo v poklesu počtu členů katolické církve.

1.1 Organizační struktura a vznik královéhradecké diecéze

Katolická církev v České republice má episkopální strukturu, to znamená, že přijímá autoritu biskupů a jejich prostřednictvím je řízena. Správní jednotkou církve je diecéze, kterou vede a řídí biskup. Jeho úřad a místo, ve kterém se nachází se nazývají biskupství. Diecéze je vymezena konkrétním územím. Menší jednotkou, a tím i podřazenou pod diecézi, jsou farnosti, které jsou sdružovány do vikariátů (v Čechách) nebo děkanátů (na Moravě a Slezsku, Slovensku). Nadřazenou jednotkou je církevní provincie [8].

Do *české* církevní provincie spadá:

- arcidiecéze pražská, založena v roce 973,
- diecéze českobudějovická, založena v roce 1785,
- **diecéze královéhradecká**, založena v roce 1664,
- diecéze litoměřická, založena v roce 1655,
- diecéze plzeňská, založena v roce 1993.

Součástí *moravské* církevní provincie jsou:

- arcidiecéze olomoucká, založena roku 1063,
- diecéze brněnská, založena roku 1777,
- diecéze ostravsko-opavská, ustavena v roce 1996.

Diecéze královéhradecká se rozkládá ve východních Čechách se sídelním městem biskupa Hradcem Králové. Její počátky se datují již do konce 10. století, kdy byla

součástí pražské diecéze a Hradec Králové měl v této struktuře již významné postavení. Část tohoto území východních Čech byla ve 14. století a počátkem 15. století součástí litomyšlského biskupství, které však zaniklo. Vznik samostatné diecéze v této oblasti souvisí s katolickou reformací a měl v podstatě tři důvody. Na tehdejší dobu byla mezi Prahou a Hradcem Králové relativně velká vzdálenost, druhým faktorem pro vznik samostatné královéhradecké diecéze byl fakt, že toto území z velké části přestalo být katolické, třetím faktorem bylo dvojjazyčné obyvatelstvo. Po svém ustavení se tak diecéze zapojila do posilování tohoto území ve prospěch katolické církve [8].

Diecéze byla založena papežem Alexandrem VII. a zároveň s tím se stal kostel Svatého Ducha v Hradci Králové kostelem katedrálním. V Hradci Králové v průběhu času působili i jezuité, kteří obývali kolej, která se nacházela v dnešní budově Nového Adalbertina. Znaky královéhradecké diecéze platné do roku 1945 a po roce 1945 jsou uvedeny na obrázku 1.

Obr. 1a Znak diecéze do roku 1945

Obr. 1b Znak diecéze od roku 1945

1.2 Biskupství v Hradci Králové

Po ustavení královéhradecké diecéze byl instalován do funkce prvního biskupa Matouš Ferdinand Sobek z Bilenberka (roku 1665). Aby mohl vykonávat zodpovědně svoji funkci, musel vybudovat v Hradci Králové biskupství. Příliš se mu však nedařilo získat ve městě budovy, které by svým charakterem a umístěním odpovídaly požadavkům biskupství. A tak trvalo dlouhá léta, než biskupství bylo zřízeno a plně funkční. Stavělo se na etapy a mnohdy bylo budování biskupství přerušeno na několik let. Celkem se podílelo na jeho realizaci 5 biskupů. Vše začalo nákupem třech domů již v roce

1662 biskupem Sobkem, který v jednom z nich bydlel. Město však otálelo s převodem těchto budov do majetku církve, a tak ve snaze vybudovat biskupství pokračoval biskup Jan Bedřich z Valdštejna. Protože ani on nebyl schopen pokročit ve stavebních pracích, ujal se toho po instalování do funkce biskup Jan František Kryštof z Talmberka, který navrhoval zřídit biskupství v tehdejších hradních prostorech. V tomto řešení chtěl pokračovat i další biskup Tobiáš Jan Becker, ale za jeho působení v diecézi se tyto prostory prokázaly jako nevyhovující, a tak byla pro realizaci přijata původní myšlenka třech domů na náměstí. Stavební práce začaly v roce 1707 a jejich výsledkem byla kaple sv. Karla Boromejského. Roku 1710 byla dostavěna přední část biskupské rezidence orientovaná k náměstí. Zadní část biskupství byla zrealizována v letech 1715 až 1719 za biskupa Jana Adama Vratislava z Mítrovic. Ten byl ve své době pokrokový a snažil se dát městu moderní a nový stavební řád. Biskup Vratislav chtěl, aby v Hradci Králové byly uplatněny architektonické prvky vrcholného baroka. Proto dostavba biskupství byla svěřena Janu Blažejovi Santini-Aichel, který v této době patřil k nejlepším projektantům sakrálních, palácových a jiných staveb. Budoval objekty s výbornou akustikou a využíval zároveň efektu dopadajícího, resp. procházejícího světla¹ [9, 10].

Za biskupa Vratislava byla dostavěna nejen biskupská rezidence (obr. 2), ale také všechny další budovy, které zůstaly nedostavěné po biskupovi Tobiášovi, například domy kanovníků na královéhradeckém Velkém náměstí.

Obr. 2 Biskupská rezidence v Hradci Králové [11].

---

¹ Efekt se řídí zákony geometrické optiky zejména zákonem lomu a odrazu světla na rozhraní dvou optických prostředí. Dopadající světlo (např. sluneční paprsky) na plochy a materiály se buď odráží, pohlcuje, nebo materiálem prochází, tj. láme se pod určitým úhlem. Tím vytváří v architektuře (i architektuře sakrální) vizuální (optické) jevy.

Funkce diecéze královéhradecké měla po svém založení sdružovat a působit na tamější obyvatelstvo tak, jako v ostatních diecézích. Měla posílit počet katolíků v této oblasti a přispět tak k dodržování morálních hodnot této víry. Faráři v jednotlivých farnostech měli adekvátní vzdělání, které většinou převyšovalo vzdělání v současné populaci, a tak v počátcích byli faráři svým farníkům rádcí v otázkách nejen víry, ale také právních, ekonomických, společenských, rodinných i osobních. Faráři také byli partnery vzdělaných farníků při posuzování věci celospolečenských a veřejných. Vše záviselo na osobnosti biskupa, který diecézi řídil. Ten měl na starost jak věci duchovní, tak i správu církevního majetku. Jeho prostřednictvím se šířily informace o dění v diecézi i celé církevní provincii formou Ordinariátních listů². Povinností profesorů náboženství a katechetů bylo čtení a šíření těchto informací postupně mezi farníky, vč. odebrání těchto listů. Ordinariátní listy obsahovaly vždy pro dané období veškeré důležité zprávy, které se týkaly nejen organizace a průběhu celonárodních náboženských oslav, ale také dění v jednotlivých vikariátech, resp. farnostech. U příležitosti jubileí obsahovaly např. List sv. Otce z Říma, v němž byla jasně shrnuta historie události, její důsledky i její hodnocení a úkony, které mají probíhat. Tím bylo zajištěno, že pojetí daného jubilea bylo ve všech farnostech sjednocené. Tak bylo postupováno i v jubilejním roce 1929. V těchto listech se upřesňovaly organizační pokyny pro plánované duchovní akce, změny v organizační struktuře, uváděly se statistiky, např. náboženského vyučování ve školách měšťanských a obecných, statistiky duchovních akcí dle vybraných kritérií, upozorňovaly na zajímavou literaturu a umění. Ordinariátní listy si všímaly i úředních pochybení a upozorňovaly tak na chybné vyložení některých úkonů, např. delegace k oddávkám. Rovněž zveřejňovaly i osobní sdělení, jako např. poděkování za gratulaci k narozeninám významné duchovní osobnosti, aj. Ordinariátní listy tak plnily funkci věstníků a pokračují v tom do dnešní doby [13].

Postupem času se však struktura vzájemné komunikace mezi farníky a faráři měnila. Mnohé tyto funkce, které vykonávali církevní pracovníci, začaly přebírat úřady tak,

---

² Někdy též *Acta Curiae* je Úřední věstník diecéze (Oběžník), vycházel zpravidla jednou měsíčně a vydával jej biskup. Tyto Oběžníky obsahovaly informace a instrukce pro každodenní církevní činnost. Oběžníky jsou vydávány dodnes a věnují se zejména dění v diecézi [12].

jak se měnila struktura společnosti. Zvláště po vytvoření samostatného Československa. V této době pak osobnost biskupa musela ukotvit katolickou církev do nových podmínek zřízené republiky. Je důležité při hodnocení této diecéze vzpomenout nejen prvních biskupů a jejich mnohdy průkopnickou činnost v budování biskupství, ale také toho, který se zasloužil o její stabilní prosperitu i v prvních letech samostatného Československa. Byl jím biskup Karel Kašpar, do jehož působení jako královéhradeckého biskupa spadaly v roce 1929 oslavy milénia smrti sv. Václava, patrona České země a dvousté oslavy svatořečení Jana Nepomuckého, světců, kteří svým působením nejen ve své době, ale i po smrti přesahovaly hranice českých zemí, resp. Československé republiky.

1.3 Biskup Karel Kašpar

Karel Kašpar Boromejský žil v letech 1870 až 1941. V průběhu svého života byl teolog, biskup, pražský arcibiskup a kardinál. Jeho podobizna včetně biskupského znaku je na obrázcích 3a, 3b [14, 15].

Obr. 3a Biskup Karel Kašpar

Obr. 3b Biskupský znak K. Kašpara

Teologii a filozofii studoval v Římě na koleji Bohemicum a získal zde doktorát z teologie. V Římě byl také vysvěcen v roce 1893 na kněze. Později se do Říma vrátil a vystudoval zde práva a roku 1898 byl promován doktorem. Než se ujal biskupství

v královéhradecké diecézi, působil mimo jiné také jako profesor na šlechtické akademii hraběte Straky, nebo jako kanovník metropolitní kapituly u sv. Víta v Praze. Královéhradeckým biskupem byl v letech 1921 až 1931. Odtud odešel do Prahy, aby zastával místo pražského arcibiskupa a primase českého. V roce 1935 byl jmenován kardinálem. Podnikl studijní cesty do USA (např. Chicago, New York), Palestiny, Egypta. Jeho publikační činnosti byla zaměřena na témata právnícká, historická, náboženská, cestopisná a další [16, 17].

Nejen z tohoto stručného hodnocení, ale i z vybraných a níže uvedených aktivit z jeho působení v diecézi vyplývá, že byl člověk pevných katolických zásad, člověk vzdělaný, člověk se sociálním cítěním, velmi pracovitý a aktivní v široké škále života v katolickém společenství, a to nejen v průběhu svého působení v Hradci Králové, ale i před ním i po jeho ukončení. Karel Kašpar nastoupil na biskupství v Hradci Králové hned po smrti biskupa Josefa Doubravy v únoru 1921. Dvacátým prvním sídelním biskupem ho pro tuto oblast jmenoval papež Benedikt XV. v červenci téhož roku. Karel Kašpar prosazoval jednotu římskokatolické církve, možnost navrácení tzv. odpadlíků a zvýšení počtu bohoslovců, resp. kněží. Proto zajistil rozsáhlou rekonstrukci seminární budovy v Hradci Králové. Toto však nebylo jediné řešení vedoucí k zajištění ubytování studentů teologie. Podílel se na vytvoření nového semináře pro české studenty (resp. studenty z území vzniklé Československé republiky) v Římě. Protože sám studoval v Římě, byla mu tato problematika velmi blízká a dostal i svolení papeže, aby se tímto úkolem zabýval. Nová kolej v Římě dostala jméno Nepomucenum.

Pro posílení katolického cítění pořádal biskup Kašpar Katolické sjezdy, na nichž se řešila témata o sociálním působení katolické církve, o křesťanské solidaritě, české národní kultuře apod. Například v roce 1923 probíhal v srpnu třetí sjezd katolíků královéhradecké diecéze s aktuálním obsahem „Křesťanstvím k lidskosti“. Katolický sjezd byl doprovázen sletem Orla župy Brynychovy a sjezdem studentstva. Této akce se účastnili i katoličtí ministři tehdejší vlády, v slavnostním průvodu bylo 7 000 lidí. Lepší propagaci katolické církve nelze zorganizovat [15].

Jeho činnost ve prospěch katolické církve a farníků jeho diecéze byla velmi záslužná ale také různorodá. Na paměť obětem královéhradecké diecéze z 1. světové války

nechal postavit v Hradci Králové kostel zasvěcený Božskému srdci Páně (obr. 4). Pro jeho stavbu vybral místo mezi nádražím a centrem města tak, aby přijíždějící návštěvník města mohl v kostele vzpomenout na padlé členy této diecéze. Stavbu tohoto dominantního kostela dokončil jeho následovník biskup Mořic Pícha v roce 1932, neboť biskup Kašpar musel odejít v roce 1931 na vyšší post do Prahy [15].

Jeho péči o farníky a sociální citění dokresluje zřízení ústavu pro neslyšící dívky s částečnou výukou. Tím získaly tyto dívky zaměstnání. Zabývaly se výrobou sakrálních textilií, šitím a vyšíváním praporů a také opravami a údržbou těchto textilií. Zajistil tak práci – obživu a smysl života tělesně postiženým. Jeden z dalších velkých úkolů, který stál před biskupem Kašparem, bylo začlenění diecéze do nového státního útvaru – republiky. Bylo to např. respektování pozemkové reformy, nové dávky z majetku apod., které upravovaly nejen pozemkový majetek církví. Určitá část pozemků patřící církvi byla po vzniku Československé republiky převedena státu. To značně omezilo hospodaření ve všech diecézích i církevních provinciích. Díky tomu, že biskup Kašpar podal žádosti ke Státnímu pozemkovému úřadu, aby byl ze záboru vyjmut chrastecský velkostatek, a celý majetek k němu příslušící, a tento úřad jeho žádosti vyhověl, byla královéhradecká diecéze postižena nejméně ze všech diecézí v nové Československé republice [15].

Obr. 4 Kostel Božského Srdce Páně v Hradci Králové [11].

Péče o diecézi byla neustálá, protože bylo potřeba udržovat církevní budovy. Fasáda hradecké rezidence potřebovala generální opravu, s čímž biskup Kašpar počítal od počátku svého působení v diecézi. Tak v roce 1925 začaly opravy na nejvíce postižených místech. Opravy fasády pokračovaly i do dalšího roku a byly dokončeny až v roce 1929. Avšak požárem v roce 1931 byla rezidence značně poškozena a její rekonstrukci již provedl nástupce biskupa Kašpara biskup Mořic Pícha [15].

Lze konstatovat, že biskup Kašpar byl velmi pilný a pečlivý správce svěřeného majetku. Navštěvoval i farnosti a nezapomínal ani na české krajany v zámorí. V roce 1926 se účastnil světového eucharistického kongresu v Chicagu. Byla to i cesta pastorační, při které se setkal s českými krajany v českých osadách a při které prováděl i církevní obřady (např. biřmování). Cestu do Egypta a Svaté země absolvoval s českými poutníky [15].

Osobnost tohoto biskupa, arcibiskupa pražského a primase českého a kardinála Karla Kašpara nelze popsat několika řádky. Jeho život byl velmi bohatý a zasvěcený šíření myšlenek dobra prostřednictvím katolické víry.

1.4 Stav královéhradecké diecéze v době jubilejního roku 1929 a v současnosti

Stav diecéze byl vždy odrazem osobnosti biskupa, který ji spravoval. V jubilejním roce 1929 to byl biskup Karel Kašpar. Jeho zásluhy o upevnění katolictví a správu církevního majetku jsou popsány v předchozí kapitole 1.3. Složitost tohoto území byla jednak ve skladbě obyvatelstva, které bylo částečně německé národnosti, a v odklonu části obyvatelstva od katolické církve v době reformace.

V této době byla diecéze tvořena 31 vikariáty, pod kterými bylo evidováno 469 farností. V jednotlivých vikariátech byli evidováni členové praktikujících církví, včetně osob bez jakéhokoliv vyznání. Skladba populace v diecézi v roce 1929 je patrna z tabulky 1. V každém vikariátu (sloupec 1 a 2) je uveden počet katolíků (sl. 3), členů Církve československé – od roku 1971 Církev Československá husitská (sl. 4) a členů Českobratrské církve evangelické (sl. 5). V následujícím sloupci jsou zahrnuti ostatní křesťané, pak židé (sl. 7) a v předposledním sloupci počet lidí v diecézi bez vyznání. Jeden člen diecéze (vikariát Hradec Králové) se hlásil k muslimskému vyznání. Poslední sloupec udává počet obyvatel v daném vikariátu. Tabulka je uzavřena součty

ve sloupcích, které určují počty farníků dle vyznání. Diecéze byla v roce 1929 tvořena 1 473 917 farníky. Katolická populace byla zastoupena 78,5 % [18].

Tabulka 1 – Skladba obyvatelstva v královéhradecké diecézi v roce 1929 [18].

Název vikariátu latinsky	Název vikariátu česky	počet katolíků	čsl.	čbr.	nekatolíci	židé	bez vyznání	Celkem za vikariát
Reg. Hradec.	Hradec Králové	26 714	3 755	991	18	65	8 284	39 828
Albipolensis	Vrchlabí	52 387	3 080	2 805	1 222	193	4 438	64 125
Altomutensis	Vysoké Mýto	26 197	11 329	1 865	34	167	3 151	42 743
Arnauensis	Hostinné	27 861	61		902	101	464	29 389
Braunauensis	Broumov	42 115	142	12	672	98	843	43 882
Časlavensis	Čáslav	40 657	7 127	4 585	9	454	1 384	54 216
Grulichensis	Králíky	36 186	1 859	276	233	116	1 316	39 986
Hořicensis	Hořice	27 984	4 715	960	14	122	7 568	41 363
Chrastensis	Chrast	35 182	1 293	1 776	17	117	655	39 040
Chrudimensis	Chrudim	42 656	6 839	4 754	41	389	4 895	59 574
Jaroměřensis	Jaroměř	39 626	16 021	3 371	98	289	6 052	65 457
Jičinensis	Jičín	41 067	9 265	1 111	13	238	7 384	59 078
Kopidlnoensis	Kopidlno	28 473	4 685	422	56	67	2 394	36 097
Kostelec.	Kostelec	36 290	3 200	739	12	77	2 614	42 932
Kralovicensis	Kralovice	21 308	1 251	16	4	191	259	23 029
Kutnohor	Kutná Hora	42 479	4 221	2 929	64	392	5 687	55 772
Landskron	Lanškroun	57 972	794	419	1 795	185	4 691	65 856
Ledečensis	Ledeč	31 550	2 742	666	3	391	880	36 232
Lipnicensis	Lipnice	39 495	1 668	777	5	312	618	42 875
Litomyšlensis	Litomyšl	41 144	1 437	4 039	106	202	2 108	49 036
Náchodensis	Náchod	51 338	21 742	1 391	82	584	7 613	82 750
Neobydžov.	Nový Bydžov	37 786	7 375	607	15	291	5 452	51 526
Opočno	Opočno	43 405	3 392	3 993	36	160	1 763	52 749
Pardubic.	Pardubice	62 888	9 300	2 766	374	845	11 210	87 383
Poděbrad.	Poděbrady	16 203	1 857	6 273	14	55	1 063	25 465
Polička	Polička	28 081	299	3 074	68	115	1 058	32 695
Polná	Polná	37 874	641	1 526	26	119	726	40 912
Rychnov	Rychnov nad Kněžnou	30 464	2 695	283	16	130	1 785	35 373
Skuteč	Skuteč	29 871	5 218	6 619	26	156	1 469	43 359
Teutobrod.	Německý Brod	37 232	3 998	833	13	303	1 043	43 422

Trautenau	Trutnov	45 000	246	23	712	429	1 363	47 773
Celkem za vyznání		1 157 485	142 247	59 901	6 700	7 353	100 230	1 473 917

Poměry v diecézi se měnily tak, jak se měnily poměry celospolečenské. Ve druhé polovině 20. století po úmrtí biskupa Mořice Píchy zůstala diecéze bez biskupa. Souviselo to s nástupem komunistické strany do vedení republiky, a tím se zásadním způsobem změnil systém vedení státu. Státní správa neumožnila jmenování nového biskupa. Postavení církve se zcela změnilo a ta byla postupně vytlačována ze společenského života [9].

Situace se změnila po roce 1989, kdy bylo církvím navráceno jejich místo ve společnosti. Prvním biskupem královéhradecké diecéze byl jmenován Karel Otčenášek, který biskupské svěcení obdržel již v roce 1950. V roce 1998 byl sídelním biskupem jmenován Mons. ThLic. Dominik Duka OP³, rodák z Hradce Králové. Za jeho působení v královéhradecké diecézi se uskutečnil v roce 2002 diecézní eucharistický kongres. S přípravou tohoto kongresu se začalo již na podzim roku 2001 a přípravy trvaly až do 1. července následujícího roku. Pro každý měsíc tohoto období bylo vypsáno téma, jenž mělo přiblížit eucharistii z různých pohledů. Ve farnostech probíhaly modlitby, přednášky, promluvy při bohoslužbách. Pozornost byla věnována adoraci.

Součástí příprav na eucharistický kongres bylo konání teologické konference (únor 2002). V rámci příprav Mons. ThLic. Dominik Duka OP sepsal pastýřský list, v němž zdůraznil potřebu obnovy duchovního života: „...*eucharistický kongres má být pravdivým svědectvím víry a lásky za účasti nejen místní církve, ale i dalších církevních obcí*“ [19, str. 107]. V dlouhodobé přípravě na kongres tak byl věřícím, případně další populaci vytvořen prostor k oživení duchovního myšlení, k zaměření k jiným hodnotám nežli převážně materiálním. Je pozoruhodné, že tento eucharistický kongres byl v této diecézi druhým v pořadí od doby ustavení Československé republiky. První se konal v královéhradecké diecézi v roce 1937 pod vedením biskupa Mořice Píchy, v době, kdy eskalovaly národnostní rozepře mezi českým a německým

³ Zkratka ThLic. znamená z lat. *theologiae licentiatius*, vysokoškolský titul z oblasti teologie, zkratka OP znamená Řád bratří kazatelů *Ordo (Fratrum) Praedicatorum*, odtud zkratka *O.P.* nebo *OP* uváděná za jménem.

obyvatelstvem a kdy vznikalo ve společnosti napětí, které časem přerostlo do válečného konfliktu [19].

V současné době je biskupem Jan Vokál, který vystřídal Dominika Duku po jeho odchodu do Prahy, kde se stal arcibiskupem pražským (2010) [9].

Skladba populace v této diecézi od nástupu komunistické moci v Československu je patrná z tabulky 2. V tabulce jsou v jednotlivých letech zachyceny počty pokřtěných z celkové populace diecéze a počty farností [20].

Z tabulky 2 je patrné, že odklon státu od církve se projevil v poklesu pokřtěných mezi lety 1949 až 1970. Souviselo to s vyřazením výuky náboženství ze školních osnov a se sledováním věřících bezpečnostními složkami státu a jejich postupnou diskriminací. Úbytek pokřtěných mezi lety 1990 až 2019 je pravděpodobně způsoben tím, že dorostla generace, která vyrůstala bez církevního vzdělání a bez zkušeností z církevního života. Možná i proto se biskup Dominik Duka rozhodl pro konání eucharistického kongresu, aby přiblížil věřícím a jejich prostřednictvím i dalším, že se má dbát nejen na hmotné zajištění, ale i na duchovní rozvoj jedince. Pokles farností souvisí pravděpodobně s klesajícím počtem studentů teologie a tím i s klesajícím počtem kněží a obecně církevních pracovníků.

Tabulka 2 – Stav královéhradecké populace včetně počtu farností od roku 1949 do roku 2019 [20].

Rok	1949	1970	1980	1990	2000
Počet obyvatel	1 294 702	1 336 650	1 344 000	1 376 000	1 220 000
Pokřtění	913 606	827 230	805 000	825 000	470 000
Počet farností	477	477	476	477	447
Rok	2004	2006	2013	2016	2019
Počet obyvatel	1 260 000	1 260 000	1 269 000	1 272 000	1 274 200
Pokřtění	450 000	450 000	453 300	454 200	450 800
Počet farností	447	444	265	264	265

Aktuální stav vikariátů a farností v této diecézi je patrný z následující tabulky 3, která vychází z údajů zveřejněných na webu královéhradeckého biskupství. V této sumární tabulce je uveden v první sloupci příslušný vikariát, v následujícím sloupci

všechny farnosti, které mu přísluší, v posledním sloupci konkrétní počet těchto farností. V porovnání s tabulkou 2 je vidět, že počet farností je shodný s rokem 2019 (265), nedošlo k poklesu farností, tedy k žádnému sloučení v důsledku úbytku věřících, resp. kněží. Doplňujícím údajem je počet vikariátů [21].

Tabulka 3 – Vikariáty a farnosti v královéhradecké diecézi v roce 2022.

Vikariát	Farnosti vikariátu	Počet farností
Havlíčkův Brod	Čachotín, Česká Bělá, Dolní Krupá, Golčův Jeníkov, Habry, Havlíčkova Borová, Havlíčkův Brod, Chotěboř, Krucemburk, Lužice, Nížkov, Nová Ves u Chotěboře, Pohled, Polná, Příbyslav, Sázavka, Skuhrov u Havlíčkova Brodu, Sopoty, Střítež, Svätý Kříž, Šlapanov, Štoky, Uhelná Příbram, Velká Losenice, Vilémov u Golčova Jeníkova, Ždírec	26
Hradec Králové	Černilov, Číbuz, Dobřenice, Dohalice, Habřina – kostel sv. Václava (DS), Holohlavy, Hradec Králové I, Hradec Králové I - kostel Panny Marie (DS), Hradec Králové – Kukleny, Hradec Králové – Nový Hradec Králové, Hradec Králové – Pouchov, Hradec Králové – Pražské Předměstí, Chlumeck nad Cidlinou, Kratonohy, Libčany, Libřice, Lochenice, Lovčice, Nechanice, Nový Bydžov, Osice, Třebechovice pod Orebem, Všestary	23
Humpolec	Číhošť, Herálec, Humpolec, Jiřice, Kaliště, Ledec nad Sázavou, Lipnice nad Sázavou, Malé Břístě, Senožaty, Skála, Světlá nad Sázavou, Úsobí, Vojslavice, Želiv	14
Chrudim	Běstvína, Bojanov, Heřmanův Městec, Hlinsko, Hrochův Týnec, Chrast u Chrudimě, Chroustovice, Chrudim, Kameničky, Krouna, Licibořice, Luže, Míčov, Nasavrky, Nové Hrady u Skutče, Proseč u Skutče, Předhradí, Pustá Kamenice, Raná, Ronov nad Doubravou, Seč, Skuteč, Slatiňany, Svratka, Včelákov, Vejvanovice, Vrbatův Kostelec, Žumberk	28
Jičín	Hořice v Podkrkonoší, Chomutice u Hořic, Jičín, Kopidlno, Lázně Běláhrad, Nová Paka, Ohnišťany, Pecka, Smidary, Vysoké Veselí, Železnice	11

Jilemnice	Harrachov, Horní Branná, Horní Štěpanice, Jablonec nad Jizerou, Jilemnice, Křížlice, Libštát, Lomnice nad Popelkou, Mříčná, Nová Ves nad Popelkou, Poniklá, Rokytnice nad Jizerou, Roztoky u Jilemnice, Studenec u Horek, Vítkovice v Krkonoších, Vrchlabí, Zálesní Lhota	17
Kutnohorskopoděbradský	Bohdaneč u Zbraslavic, Bykáň, Čáslav, Červené Janovice, Chotusice, Konárovice, Kutná Hora, Kutná Hora – Sedlec, Libice nad Cidlinou, Městec Králové, Ohaře, Petroltice, Poděbrady, Sány, Třebonín, Týnec nad Labem, Vrbice, Záboří nad Labem, Zbraslavice, Zbyslav, Zbýšov v Čechách, Žehuň, Žiželice, Žleby	24
Litomyšl	Borová, Bystré u Poličky, Cerekvice nad Loučnou, Dolní Újezd, Koclířov u Svitav, Korouhev, Litomyšl, Mladočov, Morašice u Litomyše, Opatov v Čechách, Polička, Sádek, Sebranice u Litomyše, Svojanov, Trstěnice	15
Náchod	Bohuslavice nad Metují, Boušín, Broumov, Červený Kostelec, Česká Skalice, Hoříčky, Hronov, Chvalkovice, Jaroměř I, Josefov, Náchod, Nové Město nad Metují, Nový Hrádek, Police nad Metují, Slavoňov, Studnice, Teplice nad Metují, Velké Poříčí	18
Pardubice	Býšť, Dašice, Holice, Horní Jelení, Horní Roveň, Choltice, Kladruby nad Labem, Lázně Bohdaneč, Lipoltice, Mikulovice u Pardubic, Opatovice nad Labem, Ostřetín, Pardubice, Přelouč, Radhošť, Rohovládova Bělá, Rosice nad Labem, Sezemice, Třebosice, Turkovice u Přelouče, Vápno u Přelouče, Vysoké Chvojno, Zdechovice	23
Rychnov nad Kněžnou	Borohrádek, Bystré v Orlických horách, Častolovice, Černíkovice, České Meziříčí, Deštné v Orlických horách, Dobruška, Kostelec nad Orlicí, Lično, Neratov, Opočno, Přepychy, Rokytnice v Orlických horách, Rybná nad Zdobnicí, Rychnov nad Kněžnou, Slatina nad Zdobnicí, Solnice, Týniště nad Orlicí, Vamberk, Voděřady	20
Trutnov	Dvůr Králové nad Labem, Hajnice, Hostinné, Jánské Lázně, Malé Svatoňovice, Rtyně v Podkrkonoší, Trutnov I, Trutnov II – Horní Staré Město, Trutnov III – Poříčí, Úpice, Vlčkovice v Podkrkonoší, Žacléř	12
Ústí nad Orlicí	Brandýs nad Orlicí, Česká Třebová, České Heřmanice, České Libchavy, Damníkovo, Dolní Dobrouč, Dolní Libchavy, Horní Sloupnice, Choceň, Knířov, Lanškroun, Luková, Rudoltice, Řetová, Sopotnice, Ústí nad Orlicí, Vraclav, Vysoké Mýto, Zámorsk, Žichlínek	20

Žamberk	Bystřec, Čenkovice, Dolní Čermná, Horní Heřmanice, Jablonné nad Orlicí, Klášterec nad Orlicí, Králíky, Králíky II, Kunvald v Čechách, Letohrad, Nekoř, Valteřice, Výprachtice, Žamberk	14
Celkem 14		Celkem 265

V porovnání s rokem 1929 (tabulka 1) je z tabulek 2 a 3 patrný znatelný pokles jak v počtu vikariátů, tak i počtu farností. Při předpokladu územního zachování diecéze je pokles částečně způsoben úbytkem obyvatelstva v této části republiky a propagovanou ateistickou výchovou ve druhé polovině 20. století.

2 HISTORICKÝ VÝZNAM SV. VÁCLAVA A SV. JANA

Svatý Václav a svatý Jan Nepomucký jsou významné postavy českých dějin. Co je spojuje je příslušnost ke katolické církvi a jejich násilná smrt. Za své skutky se sv. Václav stal patronem českým uznávaným nejen církví, sv. Jan byl patronem Česka a Bavorska a byl uznávaný hlavně církví.

2.1 Svatý Václav

Informace o svatém Václavovi, jeho životě a smrti lze nalézt zejména v Kristiánově legendě. Narození tohoto světce se odhaduje mezi letopočty 907 nebo 908. Byl prvním synem Vratislava, pozdějšího knížete, a jeho ženy Drahomíry. Jeho dědeček, kníže Bořivoj, byl již pokřtěn na Velké Moravě. Je také prvním doloženým panovníkem rodu Přemyslovců. Spolu s ním byla pokřtěna i jeho žena Ludmila. Tato žena – Václavova babička – měla na Václava veliký vliv, neboť jí byla svěřena jeho výchova. Díky ní získal Václav na svou dobu neobyčejné vzdělání. Na Budči (17 km vzdáleném na severozápad od centra Prahy) studoval slovanské knihy a latinský žaltář [22]. Znal latinské a slovanské liturgické texty i Písmo svaté, ve kterém se velmi dobře orientoval. Od babičky Ludmily převzal zálibení v křesťanské víře.

Zároveň byl Václav vychováván již od útlého věku jako budoucí panovník. I když panovala o Václavovi představa, že jeho chování je podobné zbožnému mnichovi, bude to částečně legenda, jinak by nemohl vést stát v podmínkách 10. století. Že se s Václavem počítalo jako s budoucím vládcem svědčil i vykonaný obřad postřižin, který byl chápán jako politický akt. Chlapci před oltářem byly ustříženy vlasy – tehdejší symbol života, a tím nad ním Bůh převzal ochranu [23].

V roce 921 zemřel kníže Vratislav, otec Václava. Protože v té době nebyl Václav ještě plnoletý, ujala se vlády jeho matka Drahomíra. Výchova ale byla i nadále v rukou babičky Ludmily. Tyto dvě ženy byly zcela rozdílné povahy a jejich spory byly dány nejen vztahem snacha – tchyně, ale i rozdílným pohledem na svět. Drahomíru více zajímaly světské záležitosti nežli církevní a chtěla vládnout. Vše vyústilo zavražděním Ludmily v září 921. Vládu sice převzala Drahomíra, avšak na velmi krátkou dobu, neboť Václav začal samostatně vládnout pravděpodobně mezi lety 922 až 925. V zemi rozvíjel dál katolickou víru tak, jak ji přijal od babičky Ludmily.

Důležitou historickou událostí byl vpád Jindřicha I. Ptáčníka, saského krále, v roce 929 a jeho podmanění si území Čech. A není vyloučeno, že se na tomto tažení nepodílelo i Bavorsko. Václav, aby uchránil zemi od válečného konfliktu souhlasil s placením mírové daně [23, 24].

Co bylo vlastně příčinou zavraždění Václava? Václavovi odpůrci (dnes bychom řekli opozice) neměli pochopení pro jeho zbožnost, dobré skutky, stavbu kostelů jakožto budoucích center církevní moci a kněží. Nechtěli mít vládce, který dává přednost křesťanskému pohledu na svět před realitou. A proto musel být Václav odstraněn [7, 23].

K zavraždění knížete Václava došlo na nařízení jeho bratra Boleslava 28. září. Stalo se tak před kostelem ve Staré Boleslavi, kam Václav přijel na bratrovo pozvání společně uctít sv. Kosmu a Damiána, jimž byl tento kostel zasvěcen. Velké dohady se ale vedou o to, který rok se tato vražda udála. Rok 929 je odvozen z Kristiánovy legendy, roky 935 nebo 936 zase z kroniky Sasa Vidukinda. K roku 935 se začali přiklánět historici již v 18. a 19. století. K roku 929 se přikláněno i s ohledem na zápis data cyrilicí v 1. staroslověnské kronice. Tento zápis využíval byzantského datování, zároveň se nejspíš píše při překladu legendy z hlaholice do cyrilice dopouštěl stále stejné chyby při vyjádření číselných řad abecedou. To však nezaručuje, že bylo toto datum správné. Je známo, že 28. září bylo pondělí, tomu tedy odpovídají oba dříve zmíněné roky, a Kristián se při psaní přiklonil k roku 929 a od něj čerpali jak pisatelé kronik, tak pisatelé legend. Dnešní historikové se ale opět přiklání k roku 935 právě po důkladném rozboru zápisů ve Vidukindově kronice. Nejen, že je zde zápis o tažení Jindřicha do Prahy, zároveň je zde popis událostí v Čechách, které se děly po smrti Jindřicha do nástupu Oty I. Jindřich umírá v rozmezí 935 až 936, jelikož v roce 936 je korunován Ota I. Veliký saským králem. Zároveň je skoro nepravděpodobné, že by se Jindřichovo tažení a Václavova smrt udály v jednom roce [24].

Václav byl původně pohřben ve Staré Boleslavi odkud byl po třech letech převezen do kostela sv. Víta na Pražském hradě. V této době svatořečení vybrané osoby ještě nezáleželo na rozhodnutí papeže, toto se zavedlo až ve 12. století, ale na rozhodnutí biskupa. Pražské biskupství bylo založeno v roce 973, prvním biskupem byl Dětmar, po něm Slavníkovec Vojtěch. Nově vznikající biskupství usilovalo o kanonizaci nového světce a Václav byl tak nejvhodnějším kandidátem. Úcta sv. Václavu byla zřejmá

i tím, že jeho podobiznu nechali pozdější čeští a moravští panovníci razit na mince. Zároveň postupně začíná být mnoho kostelů zasvěceno právě sv. Václavu [24]. Od 13. století je brán jako patron země české a od 17. století stála na tehdejším Koňském trhu jeho socha. Původní socha byla menší, než je ta, která je známa dnes. Současné sousoší bylo odhaleno v roce 1913, ale definitivně dokončeno až roku 1925 přidáním poslední sochy. Autorem sousoší, které je na obrázku 2.1 s dalšími sochami světců sv. Ludmilou, sv. Prokopem, sv. Anežkou Českou a sv. Vojtěchem, je Josef Václav Myslbek [25].

Obr. 5 Monumentální socha svatého Václava s dalšími svěťci na Václavském náměstí v Praze [25].

Samotný vznik Československé republiky v roce 1918 je pro vnímání postavy sv. Václava přelomový [26]. Nová republika sice razí svatováclavské dukáty a později i medaile, ale v prvních letech je zde silná antikatolická vlna, která jeho kult zpochybňuje, a prosazuje spíše husitskou a reformační tradici, navazující na Jana Husa a Jana Amose Komenského [26, 27, 28]. Dokonce jsou pronášeny takové výroky, že je svatováclavská tradice kvůli chybějícím demokratickým idejím odsouzena k zániku. Tyto útoky ustávají až v druhé polovině 20. let, kdy velmi posilují lidovci na úkor socialistů. V březnu 1925 je parlamentem schválen zákon o svátcích, kdy je 28. září prohlášeno za státní svátek. Zároveň byl ale zrušen svátek Jana Nepomuckého (16. května) [28]. S ohledem na blížící se jubileum v roce 1929 narůstala snaha o adaptaci národního patrona na tehdejší sekulární společnost, tudíž vyzdvihování jeho politického významu např. při 10. výročí republiky. Současně (podzim 1928) vzniká Národní výbor pro přípravu svatováclavských oslav [27]. Sám Masaryk je ale pro důsledné oddělení všenárodní a církevní části oslav. V červenci 1929 se v Praze uskutečňují Svatováclavské dny Orelstva, kterých se účastnilo i mnoho věřících z královéhradecké diecéze, ale také ze zahraničí. Na svátek Nanebevzetí Panny Marie se zase konala velká pouť do Staré Boleslavi (opět za účasti věřících ze zkoumané oblasti, královéhradecké diecéze) [27].

Oslavy přímo v Praze začaly 22. září 1929 vystavením korunovačních klenot. Důležitou událostí se ale stalo převážně dokončení a otevření Katedrály sv. Víta, Václava a Vojtěcha. Slavnostního průvodu s lebkou sv. Václava se zúčastnilo cca 600 tisíc katolíků. I když se účastnilo i nezanedbatelné množství slovenských věřících, sv. Václav přetrvává jako český národní symbol. Do Prahy na oslavy dorazilo i minimum Němců [27]. Jak v německém, tak ve slovenském tisku vycházely články k tomuto jubileu [28].

Zajímavostí určitě je, že tyto oslavy nepomohly lidovcům ani ostatním stranám reprezentujícím politický katolicismus v následujících předčasných volbách, konaných na konci října 1929. Co se jim ale podařilo, bylo „*postupné integrování katolicismu do národního života*“ [27, s. 553]. Osoba sv. Václava se znovu dostala do politického popředí při hospodářské krizi jako „*legitimizační nástroj pro autoritativní politická hnutí*“ [26, s. 435], jako byla např. Národní obec fašistická. Je jimi považován za jediného vůdce národa. Po mnichovských událostech se svatováclavská

tradice stává základním prvkem jakožto opak demokratickým tradicím první republiky, za německé okupace byl zase dán za příklad sepětí Čech s německou říší [27].

2.2 Svatý Jan

Jan z Pomuku (Jan Nepomucký) se narodil kolem poloviny 14. století ve vsi Nepomuk na jihozápadě Čech. Jeho otec Velfin byl mezi lety 1355 až 1367 nepomuckým rychtářem. Jméno otce pochází z německého jména Wolfgang, a proto se předpokládá, že byl německého původu, a jeho předci přišli zřejmě s vlnou kolonistů ve 13. století osidlovat pohraniční území Čech. Protože Jan uměl dobře česky, předpokládá se, že jeho maminkou byla Češka. Více o původu není známo. První zprávy o jeho osobě jsou z roku 1369, kdy zastával funkci veřejného notáře. Zlom v jeho kariéře nastal v roce 1380, kdy jej pražský arcibiskup Jan z Jenštejna jmenoval oltářníkem při kapli svatovítské katedrály. To byl počátek jeho církevní kariéry. Protože tato funkce vyžadovala vyšší vzdělání, začal na pražské univerzitě studovat církevní právo. Studium ukončil doktorátem v roce 1387 na univerzitě v Padově. Poté, co zemřel farář kostela sv. Havla na Starém Městě (pravděpodobně následkem moru), uvolnilo se místo pro nástupce. To získal Jan z Nepomuku a postupoval úspěšně dál ve své církevní kariéře [29].

V září 1389 byl jmenován generálním vikářem. Do této vysoké funkce jej opět jmenoval pražský arcibiskup Jan z Jenštejna, který tak byl i nadále jeho přímým nadřízeným. Úřad generálního vikáře Jan Nepomucký znal, protože právě zde začínal jako notář. Tato práce byla náročná, protože se musel orientovat ve správní agendě, zabývající se např. přesunem církevního majetku, pro určité případy měl i jistou soudní pravomoc. Johánek, jak bývá také někdy nazýván, byl velmi svědomitý a pečlivý úředník, a snad právě pro tyto vlastnosti se dostal do okruhu blízkých lidí arcibiskupa Jana z Jenštejna. Tím se ale blížil i konec Johánkovy úspěšné kariéry, neboť se očekávala brzká změna ve vedení kladrubského kláštera. Jak král Václav IV., tak arcibiskup pražský však měli s tímto klášterem své úmysly. A protože vzájemný vztah mezi králem a arcibiskupem nebyl v žádném případě přátelský, využil Jan z Jenštejna úmrtí opata Racka (na přelomu února a března 1393) a dosadil na uvolněné místo mnicha Olena, kterého do funkce opata kladrubského potvrdil Jan Nepomucký, samozřejmě na příkaz arcibiskupa Jana z Jenštejna. Hněv krále Václava byl značný,

ale právně už nebylo možné toto vyvrátit. Setkání krále s arcibiskupem za účelem urovnání celé situace však skončilo hádkou a král Václav přikázal odvést čtyři přítomné z arcibiskupovy strany k výslechu. Mezi nimi byl i Jan Nepomucký. Aby zjistil král úmysly Jana z Jenštejna a kdo se na tom podílel, dal tyto vězně mučit. Tři mučení přežili, Jan Nepomucký nikoliv [29].

Jeho tělo bylo poté potupně vhozeno do Vltavy. Po vyplavení, když tělo našli rybáři, pohřbili Jana z Nepomuku v kostele sv. Kříže. Tímto dnem začala legenda o Janu Nepomuckém [29].

Jan z Jenštejna podal po smrti Jana stížnost na krále Václava IV. do Říma, ve které mimo jiné informoval o posledním dnu Jana a označil ho za mučedníka a dožadoval se zahájení kanonického procesu [29]. Přeložení Jana do nového hrobu v katedrále sv. Víta mělo podpořit veřejné mínění v tom, že se jedná o výjimečného mučedníka, neboť mnohé události ve společnosti byly přisuzovány Božímu trestu za potupnou smrt utopením vysokého církevního hodnostáře (např. veliké sucho v létě 1393).

V polovině 15. století se rozšířila legenda o tom, že byl Jan zabit proto, že nechtěl porušit zpovědní tajemství královny Žofie. Ta je ještě více podpořena Hájkovou Kronikou českou. V 17. století se Janovi opět dostává pozornosti. Je sepsána první legenda a vychází jeho životopisy. Na Karlově mostě je umístěna jeho bronzová socha už roku 1683. V roce 1708 mu byl v Hradci Králové zasvěcen první kostel. Během jednoho století se z Jana stane svatý Jan Nepomucký. V roce 1715 bylo zahájeno pražským arcibiskupem blahořečení Jana Nepomuckého. A již v roce 1721 byl papežem Inocencem XIII. prohlášen za blahoslaveného. Do roka byl zahájena kanonizace, která se opírala o čtyři zázraky. Prvním bylo uchování jazyka Jana Nepomuckého, což se prokázalo při otevření Janova hrobu v roce 1719, pak jeho naběhnutí a zčervenání jako relikvie v roce 1725, Terezii Krebsové pomohl Jan Nepomuk od atrofie paže (v roce 1701) a Rozálii Hodánkovou zachránil před utopením (1718). V roce 1729 prohlásil nástupce Inocence XIII. papež Benedikt XIII. Jana za svatého. Stal se oblíbeným svatým v době baroka nejenom v českých zemích, ale i v katolických zemích Evropy [29].

O svatořečení Jana z Nepomuku se vedly spory v podstatě do současné doby. Jan Nepomucký měl oslabit postavení mistra Jana Husa v Čechách [30].

Za jeho ctnosti se vydává jeho mlčenlivost a udržení zpovědního tajemství i vůči králi. Neporušil tak příkazy církve ani pro záchranu vlastního života, jehož ztráta byla vskutku mučednická. Již méně je uváděno, že příčinou jeho smrti byl pravděpodobně mocenský boj mezi králem a církví.

2.3 Ikonografie svatého Václava a svatého Jana

Ikonografie se zabývá zobrazováním náboženských a mytologických postav s předměty a znaky (atributy), které je provázely jejich životem. Náboženské a mytologické postavy jsou v uměleckém zpracování formou soch, obrazů, tisků, ilustrací apod. vždy doplněny umělecky ztvárněnými prvky, které se opakují ve všech vyobrazeních a které charakterizují čím se uvedená postava ve svém životě významně zabývala, nebo jakými událostmi se zapsala do doby, ve které žila, případně jaké osudové zvraty ji potkaly. Tyto prvky-atributy k nim neoddělitelně patří a podle nich je lze historicky identifikovat i po mnoha staletích [3, 6].

Křesťanství používá atributy k zobrazování světců po staletí. Některé atributy svatých jsou dnes již typickými a také ateistická veřejnost pozná některé svaté právě podle těchto symbolů. Systém atributů je mnohdy významově stabilní a lze je najít standardně vždy u konkrétní skupiny osob. Například biskupové mají atributy mitry, berly a knihy; mučedníci jsou zobrazováni s palmovou ratolestí apod. K tomu lze najít na uměleckých artefaktech také individuální atributy svatých, které jsou charakteristické právě jen jim, protože jsou odvozené na základě událostí v jejich životě, vyprávění, nebo charakterizují určitou světcovu ctnost [31]. Právě takové individuální symboly v zobrazování svatých mají sv. Václav a sv. Jan.

Atributy sv. Václava

Nejčastějším vyobrazením světce je vyobrazení ve zbroji, v železné košili a knížecí čapce, s mečem a štítem, vyobrazení, jak v ruce drží praporec s orlicí. Často také bývá na koni (od doby baroka) a v helmici (od 19. století). Dalšími atributy je staroboleslavské mariánské palladium (reliéf madony s dítětem) a dva andělé po boku. Zajímavým individuálním atributem jsou klasy a hrozny, ty světec sám pěstoval a připravoval z nich hostie a víno ke mši svaté. Atribut, který se světcovi takříkajíc přepsal z jeho vlastního života do života světského, je vyobrazení s jeho babičkou sv. Ludmilou, jež dbala na jeho křesťanskou výchovu. Kromě sv. Ludmily lze

ve výtvarných dílech vidět také sv. Václava, jak pěstuje obilí a révu, jak roznáší s Podivínem⁴ dříví chudým, jak boří šibenice, jak vykupuje pohanské děti. Je zobrazován v souboji s Radslavem Zlickým, nebo je zobrazována jeho mučednická smrt. Také je sv. Václav zobrazován v uměleckých dílech a pramenech jako milosrdný otec chudých a utiskovaných nebo jako statečný vládce a bojovník, připravený hájit své právo [31]. Protože se stal symbolem zakladatele českého státu, je součástí mnoha uměleckých vyobrazení v rámci světské architektury napříč věky. Vyobrazení světce s jeho typickými individuálními atributy je na obr. 6a.

a) sv. Václav

b) sv. Jan

Obr. 6 Ikonografické znázornění světců s typickými atributy.

Atributy sv. Jana Nepomuckého

Nejstarším vyobrazením sv. Jana je výjev ze zpovědi královny Žofie v knize kanovníka Pontana z Breitenfeldu. V knize je světec vyobrazen jako muž ve středních letech s krátkým vousem v klerice, rochetě a kožešinovém plášťku, někdy s držícím prstem před ústy, což je symbol zachování zpovědního tajemství. Další vyobrazení

⁴ Jméno druhá či služebníka knížete Václava; jméno Podivín odvozuje Kosmas od zámožného židovského zakladatele hradu Podivy [32].

světce na obrazech a sochách vychází ze ztvárnění Jana Brokoffa z roku 1683 primárně určeného pro pražský Kamenný most [33]. Toto zobrazení s menšími obměnami přetrvalo na uměleckých předmětech až do roku 1729, kdy byl Jan svatořečen. Mezi tradiční atributy sv. Jana patří: kněz v rochetě s pěti hvězdami kolem hlavy, v náruči drží krucifix a k tomu může také držet ještě palmu, což je symbol mučednictví a vítězství. Sv. Jana můžeme také vidět s těmito symboly: jazyk, staroboleslavské palladium, most, chud'as, kterému světec udílí almužnu. Často se jeho sochy stavěly u mostů v souvislosti se způsobem, jakým se mučitelé „zbavili“ jeho těla [31]. Vyobrazení světce s jeho typickými individuálními atributy je na obr. 6b.

3 SVATOVÁCLAVSKÉ A SVATOJÁNSKÉ OSLAVY

Oslavy sv. Václava a sv. Jana Nepomuckého probíhaly ve větší nebo menší míře v podstatě od jejich smrti. Nejprve to byly vzpomínkové akce ve formě mší a poutí, později doprovázené oslavami, lidovými veselnicemi, posvícením, trhy, divadelním představením, vzpomínkovými písněmi, průvody apod. Záleželo na nápaditosti lidí a oblasti, ve které se konaly.

Vždy větší pozornost měly oslavy svatováclavské. Svatý Václav byl Přemyslovec, český kníže, patron českého národa, oddaný a pevný v katolické víře, člověk zbožný, pracovitý a skromný, takže každý z občanů v něm viděl vlastnosti, pro které ho mohl obdivovat a ctít. Svatý Jan z Nepomuku zemřel o několik století později v roce 1393 také násilnou smrtí. Přesto, že byl rovněž uctíván katolickou církví, svatořečen byl až v roce 1729 a tím jeho věhlas narůstal. Byl však příliš spjat s habsburskou monarchií a snad i proto jeho uctívání v Čechách bylo trochu ve stínu v porovnání s uctíváním svatého Václava. Rovněž roční doba, ve které měli tito světcí svátek, částečně ovlivňovala průběh oslav. Jan měl svátek v květnu, Václav v září, kdy se dokončovaly zemědělské práce, čeled' dostávala zapláceno, chystalo se vinobraní.

Smrt Václava se datovala do roku 929 a svatořečení Jana do roku 1729, proto byly připraveny na květen a září 1929 velkolepé oslavy. Tisíc let od zavraždění knížete Václava a 200 let od svatořečení Jana z Nepomuku.

3.1 Příprava katolické církve na svatováclavské a svatojánské oslavy v roce 1929

Jak důležité byly tyto oslavy pro katolický svět je patrné z tehdejších Ordinariátních listů královéhradecké diecéze, které zveřejnily „*List sv. Otce Pia XI. k arcibiskupům a biskupům republiky československé k svatováclavskému tisíciletí*“. Tento list sepsal papež v Římě a zveřejnil dne 4. března 1929. Druhým důležitým dokumentem byl vzkaz arcibiskupů a biskupů s názvem „*Arcibiskupové a biskupové republiky československé vzkazují důstojnému duchovenstvu a milovaným věřícím pozdrav a požehnání ve jménu Páně!*“ s datem 1. 5. 1929 [13].

Podstatná část prvního dokumentu je věnovaná sv. Václavovi. Teprve v závěru listu je vzpomenu i na sv. Jana. Papež Pius XI. shrnuje a připomíná historické události

od narození Václava a jeho skutky během jeho života. Chválí stát, že chystá velkolepé oslavy k památce sv. Václava, muže, který je ozdobou nejen českého národa, ale katolického světa. Vzpomíná i na jeho babičku Lidmilu, která mu vštíplila katolické zásady tak pevně, že veškeré své skutky směřoval ku prospěchu této víry a včlenil tak České země do evropského katolického území. Právem, dle papeže, je patronem českých zemí. Vzpomíná na jeho posílení církve, kdy povolal zpět vyhnané kněží, dal opravit poškozené kostely, stavěl nové. Připomíná jeho ostatky, které putovaly i do dalších zemí. Mezi ctitele sv. Václava řadí i dalšího českého svatého Jana z Nepomuku a rovněž i u něj připomíná jeho význačné vlastnosti. A oznamuje, že v tomto roce bude otevřena kolej pro studenty v Římě s názvem Nepomucenum (viz kap. 1.3). S radostí konstatuje, že katolická víra v nové Československé republice oproti minulým dobám posiluje. Nabádá k dalšímu posilování katolické víry v Československé republice i v budoucnu, v čemž vidí i další prosperitu této země [13].

Ve druhém dokumentu, určeném duchovenstvu a věřícím a podepsaném všemi arcibiskupy a biskupy diecézí na území tehdejší Československé republiky, jsou rovněž uvedena historická fakta o obou svatých a jejich přínos pro posílení katolické církve v průběhu let buď vlastním působením, nebo odkazem ve stoletích následujících. Tyto oslavy, zdůrazňují arcibiskupové a biskupové, mají připomenout život těchto světců a povznést duchovní poslání víry v republice.

3.2 Průběh oslav v královéhradecké diecézi

Přípravy svatováclavského milénia a dvoustého výročí svatořečení sv. Jana z Nepomuku v královéhradecké diecézi řídil biskup Karel Kašpar se vší pečlivostí. Již ve druhém zmíněném dokumentu *„Arcibiskupové a biskupové republiky československé vzkazují důstojnému duchovenstvu a milovaným věřícím pozdrav a požehnání ve jménu Páně!“* je v závěru uvedeno jeho jméno, tak jako jména ostatních arcibiskupů a biskupů působících na území Československa. Obsah papežského listu a listu arcibiskupů a biskupů byl zveřejněn na mších v celé diecézi v předem stanovených termínech s určitým předstihem před datem oslav. Kněží v jednotlivých farnostech měli během mší připomínat význam těchto světců. S blížícím se datem pak biskup Kašpar zveřejnil v Ordinariátním listě i úkony, které by se měly vykonat

ve všech farnostech této diecéze. Na příklad, aby děti absolvovaly první svaté přijímání již ve druhé třídě, aby farníci častěji chodili ke zpovědi. A další požadavek je zde citován:

„Proto budtež ve dnech 27., 28., 29. září konány v každém farním kostele po předchozím ohlášení s kazatelny k večeru zvláštní pobožnosti, dle možnosti s krátkou promluvou o sv. Václavu, litaniemi k sv. našim patronům a sv. požehnáním. Mimo to budiž ve všech kostelích v předvečer sv. Václava, tj. 27. září, večer čtvrt hodiny slavnostně vyzváněno“ [13, č. 8, str. 68].

V následujícím čísle Ordinariátních listů požádala biskupská konzistoř, aby duchovní správce zaslali do konce roku zprávu příslušnému vikariátnímu úřadu o průběhu oslav v tamních farnostech. Byl dán i návod, co má být v hlášení také uvedeno. Např. počet kázání s tematikou oslav, počet triduí, realizovaná svatá přijímání (počet osob), jiné pobožnost a oslavy. Zpráva z farností měla být doručena na příslušný vikariát do konce roku 1929, vikáři měli povinnost z těchto hlášení zapsat zprávu a doručit biskupskému Ordinariátu během prvních 14 dnů roku 1930 [13].

Pokyny, které byly předávány z biskupství až k jednotlivým farnostem měly zajistit přibližně jednotný řád oslav ve všech obcích, případně celonárodně.

Jaký byl skutečný průběh oslav je možné vyčíst z Fasciklu [34]. Uvádí se v něm ve stručnosti postup příprav, které započaly už v roce 1928 na popud J. E.⁵ biskupa Karla Kašpara. Ve vikariátech se konaly přípravné eucharistické slavnosti, které měly velkolepý průběh a velkou účast věřících. Tyto slavnosti byly pořádány v Pardubicích, Luži, Kutné Hoře, Kostelci n. O., Červeném Kostelci, Litomyšli a Trutnově. Tyto slavnosti vyvrcholily diecézním eucharistickým sjezdem s bohatou účastí přespolních věřících v Hradci Králové 18. a 19. května 1929 ve dnech svatodušních svátků. V katedrále i kostele Panny Marie promluvili čelní představitelé církve, Pontifikální (slavnostní) mši svatou obětoval biskup Karel Kašpar. Mnoho věřících podstoupilo svaté přijímání. Vše vyvrcholilo v odpoledních hodinách průvodem s nejsvětější svátostí – monstrancí po Velkém náměstí a kolem města. Slavnost byla zakončena

---

⁵ Jeho Excelence – oslovení biskupa.

papežskou hymnou a svatováclavskou písní. Účast byla odhadována na mnoho tisíc věřících obou národností, české i německé.

Pro samotné oslavy jubileí byl dle Fasciklu [34] ustaven v Hradci Králové výbor pro konání oslav, v němž byli zástupci místního duchovenstva a zástupci katolických spolků diecéze. V souladu s tím byly ve větších městech diecéze ustaveny místní výbory, jejichž členové byli jak z katolické obce, tak i z řad ostatního obyvatelstva.

Dále je v tomto zdroji zopakován požadavek biskupa Karla Kašpara pro všechny farnosti, který uvedl v Ordinariátním listu č. 8, včetně požadavku hlášení o průběhu v jednotlivých vikariátech, resp. farnostech.

Konkrétní hlášení z jednotlivých farností tento zdroj [34] komentuje tak, že uvádí pouze jednotlivé vybrané farnosti, resp. vikariáty, s odůvodněním, že jinak by hodnocení oslav v královéhradecké diecézi nabylo rozsahu knihy a překročilo tak formu hlášení.

Tato oficiální zpráva, kterou zpracoval za biskupství monsignor ThDr. František Reyl se zabývá pouze průběhem svatováclavských oslav, přesto, že některé farnosti zaslaly i hlášení z průběhu svatojánských oslav. Je pravděpodobné, že s hlášeními, která se týkala svatojánských oslav a která zaslaly jednotlivé farnosti, se dále už nepracovalo. Pro bližší a podrobnější hodnocení proto byla dohledána v Archivu Biskupství královéhradeckého tato jednotlivá hlášení z jednotlivých farností týkající se oslav jak sv. Václava, tak i sv. Jana. Tato hlášení byla pečlivě prostudována a v nich uvedené akce byly postupně zpracovávány v prostředí MS Excel. Po zanesení všech akcí, které byly v těchto jednotlivých hlášeních uvedeny (např. svěcení zvonů, pouť, procesí, lampionový průvod, vyvěšení praporů), byl objem získaných dat tak rozsáhlý, že lze zcela souhlasit s větou uvedenou v souhrnném hlášení [34], že skutečně popsání průběhu oslav v jednotlivých vikariátech by objemově vytvořilo knihu. Z toho důvodu byla pozornost v této práci zaměřena na 10 vybraných vikariátů. Hodnocení v nich probíhajících oslav je uvedeno v následující kapitole.

3.3 Oslavy ve vybraných vikariátech

Výběr deseti vikariátů se řídil tím, aby byly zastoupeny farnosti české, německé a farnosti smíšené. Proto byla pozornost zaměřena na vikariáty Broumov, Čáslav,

Hostinné, Chrudim, Kopidlno, Králíky, Lanškroun, Opočno, Polná, Trutnov. Hlášení z německých oblastí byla psána německy, a to ještě některá kurentem, kdy je rukopis velmi těžko identifikovatelný i pro zkušeného překladatele německého jazyka, což značně komplikovalo zpracování. Důkazem jsou vybrané texty hlášení na obr. 3.1. Jedná se o farnosti Kottwitz (Chotěvice) obr. 7a, Rokitnitz (Rokytnice v Orlických horách) obr. 7b a Oberaltstadt (Horní Staré Město, část města Trutnov) obr. 7c.

Pfarramt Kottwitz 8 N. 54.

Duplikat.

Larisch über die Miltzeinwaffnungskarten der St.
Wasserkunst und die 20 jährige Jubiläumskarte der St.
Johann v. Kap.

I. Am 1ten des Monats v. Kap. wurde in der Pfarrkirche 1 Teil
der Kirchenbriefe geleset, in welcher die Bewilligung dieser
Jubiläumskarten erklärt wird, verbunden mit einem
freundlichen Besuche. Die Karten sind in der Pfarrkirche
zu den vorgeschriebenen Bedingungen der St. Johann v. Kap. und in der
einer vollständigen Karte geleset, und nach dem Ende der
dieser Karten geleset.
St. 171 und 172 geleset, zum Gedächtnis an diesen Jubiläum
die Karten in der Kirche der Pfarrkirche zu lesen.
II. Am 2ten des Monats der St. Wasserkunst wurde 3 Tage lang
vollständig in der Pfarrkirche eine Karte mit 17 Tagen ge-
lesen der Karten geleset, verbunden mit dem 1ten und
1. Miltzeinwaffnungskarten geleset. Am 1ten des Monats
des 2ten Teil der Kirchenbriefe geleset, ein freundliches Besu-
che mit 17 Tagen geleset in 17 Tagen geleset.
17 Tage lang in der Pfarrkirche geleset sind und in der
Miltzeinwaffnungskarten in der

R. h. Pfarramt Kottwitz 10. III. 1930

Johann Löwenberg
Lautsch

Obr. 7a Ukázka německy psaného hlášení z farnosti v Kottwitz (Chotěvice).

Bericht über die St. Wenzelsfeierlichkeit in Rokitzitz.
 Anlässlich des 929-jährigen Bestehens der Pfarrei in Rokitzitz.

929-1929

Im Jubiläumsgedächtnis sollte
 in Rokitzitz der von uns
 gebürtige weltberühmte Meister
 Klotz mit Frau und fünf
 Töchtern eine feierliche
 in Rokitzitz am 24. September
 abgehaltenen St. Wenzel-Altar
 der Hofkapelle in Prag
 feierlich übergeben
 wurde in der Gegenwart
 fünf Abgabungen und
 mehr die Übertragung
 der Abgabungen auf das
 einzuwirken wird.

Präsident wurde der
 Herrschaft durch einen
 mit goldenen
 Prachtschiffen.

Rokitzitz, erst in Rokitzitz nach dem Jubiläum. Sontagsfeier
 und polnische Feierlichkeiten in der Kirche. Meistens
 in der Kirche. Sontagsfeierlichkeiten in der Kirche.
 Sontagsfeierlichkeiten in der Kirche.

Pfarramt Rokitzitz

30. XII. 1929

Lea Hois
 Pfarramt

Obr. 7b Ukázka německy psaného hlášení z farnosti v Rokitzitz (Rokytnice v Orlických horách).

Subelzecker von St. Johannes u. St. Wenzel.

da das Jahr von St. Johannes von Beginn bis Ende 1929
mit einem Ueberschuss von 1000 Reichsmark
in der Bevölkerung in der Textilfabrik beschäftigt ist,
trotz dieser aber nicht gefallenen wird, so soll der
ergiebige Beschäftigte von neuen Gottesdiensten berechtigt
sein zu sein, um so den Ueberschuss der Gemeindefürsorge zu zahlen
mit dem letzten Tage von St. Lukas bis zum Ende
des Jahres u. dem Ende der Dienstleistungen zu
schließen, in großen Gottesdiensten von dem 8. bis
10. November die Prozession zu Maria und großen
Festlichkeiten.

Einzelne würde das Jahr überaus reichhaltig
von St. Wenzel gefeiert. Die Gemeinde Ueberschuss alle
3 Wochen eine solche Kirche berey. Ferner eine
einzelne Kirche mit einer Kirche berey. und
Beschäftigten. In der Kirche wird berey.
Das folgende Jahr von dem 7. bis 8. und 10. bis
10. bis Gottesdienst. Pastoral predigt P. Offizier
Weber, Kollator und Ueberschuss. Das Ueberschuss
soll Maria Josef Willer und Freiheit. Festlich gefeiert
nicht nur im Sommer, sondern wird wieder ein Ueberschuss
berey. und festlich berey. und ein Ueberschuss
Wenzelkirche die eine Ueberschuss. Ueberschuss
zu über 50.000 Reichsmark zu diesem Zweck
berey. um die von St. Wenzel berey. Kirche und
Ueberschuss der Ueberschuss von 1929. Am 10. soll
die Ueberschuss der Ueberschuss, bei welcher es allen
berey. die einen Ueberschuss berey.

Bl. 70

Pfarramt Oberaltstadt

29. Januar 1930

J. Krieger
Pf.

Obr. 7c Ukázka německy psaného hlášení z farnosti v Oberaltstadt (Horní Staré Město, část města Trutnov).

Při hodnocení oslav je nejprve uvedeno hodnocení oficiální [34], označeno číslem 1, které je shrnutím pouze svatováclavských oslav, pak následuje hodnocení dle prostudovaných hlášení jednotlivých farností vybraných vikariátů v archivu, a to rozděleno do oslav patřících Václavovi (označeno číslem 2) a oslav patřících Janovi (označeno číslem 3). V bodě 2 a 3 jsou celkově shrnuty akce za celý vikariát. Pokud byla u některé farnosti uvedena jen jedna akce, předpokládá se, že doporučení biskupa, jako např. vyzvánění, bylo samozřejmě respektováno a v hodnocení tak nebylo jmenovitě již uvedeno. Zároveň je jasné, že oslavy, pokud probíhaly, probíhaly většinou v době svátku daného světce, někde se ale naopak s oslavami začalo mnohem dříve, aby vyvrcholily právě v době svátku. Zajímavostí je, že oslavy svatořečení sv. Jana Nepomuckého probíhaly kolem jeho svátku (16. květen) a ne kolem dne jeho svatořečení, které bylo už 19. března. Typy akcí byly dané možnostmi farností. Podrobné zanesení akcí u jednotlivých farností jsou k dispozici u autorky této práce a staly se podkladem k vytvoření mapy v prostředí Google My Maps, viz kapitola 4.

Vikariát Broumov (německý)

1. Německé obyvatelstvo uskutečnilo slavnosti v městě Broumově, konala se i česká mše v kostele sv. Václava, nařízené pobožnosti se konaly v Adersbachu, Heřmánkovicích, Zdoňově, Chvalči, Starkově, Německých Verneřovicích a Hor. Verneřovicích.
2. **Triduum** (Horní Verneřovice, Zdoňov), **shromáždění s proslovem** (Horní Adršpach), **procesí k soše** (Broumov, Horní Adršpach), **jubilejní procesí, čtení ordinariátního listu** (Heřmánkovice), bohoslužby, mše, svatá požehnání, večerní pobožnost, vyzvánění, kázání, zpovědi, svatá přijímání, litanie, modlitby, rozjímání. Ne vše proběhlo ve všech farnostech, v některých pouze bohoslužba (Německé Verneřovice, Verneřovice Horní), v některých pouze uvedeno čtení Ordinariátního listu
3. **Triduum** (Broumov, Horní Adršpach), **procesí k soše** (Broumov, Horní Adršpach, Starkov), čtení ordinariátního listu (pouze Heřmánkovice), bohoslužby (Verneřovice, Starkov), mše, svatá požehnání, vyzvánění, kázání, zpovědi, svatá přijímání, litanie.

Farnost Chvaleč není zahrnuta, nebyla čitelná hlášení.

Vikariát Čáslav

1. Oslavy v Čáslavi navštívil opat Zaoral, ve Vilémově byly pořízeny nové varhany, oslavy byly pořádány v 8 farnostech.
2. **Posvěcení nových varhan** (Vilémov), **triduum** (Dolní Bučice, Vilémov), **pouť**, **poutní kázání** (Vilémov), **průvod k pomníku** sv. Kříže (Golčův Jeníkov), **průvod hasičů a Orlů** ke mlýnu (Čáslav), **přednáška** (Vlkaneč), **procesí** do kostela sv. Václava na Horkách (Žleby), **adorace a Modlitba za vlast** (Dolní Bučice), **hymna sv. Václava** (Turkovice), **slavná mše** před oltářem s obrazem (Běstvině), bohoslužby, mše (i zpívaná, i s promluvou), chvalozpěvy, zповědi, sv. přijímání, požehnání, litanie, vyzvánění, **osvětlení** (Chotutice), **prapory** (Chotutice, Žleby), **lidová veselice** (Golčův Jeníkov).
3. **Oktáv** (Žleby), **triduum** (Čáslav), **posvěcení restaurované sochy** (Čáslav), **průvod k soše** (Mičov, Turkovice), **průvod** do Kozohlod (Vlkaneč), **pouť do St. Boleslavi** (Vlkaneč), **průvod** k ozdobené soše (Žleby), bohoslužby, mše, sv. zповědi a přijímání, promluvy, kázání, litanie, modlitby, vyzvánění, **prapory** (Žleby).

Vikariát Hostinné (německý)

1. Vesměs s obyvatelem německým ve všech farnostech uctívání sv. Václava.
2. **Oktáv** (Javorník, Vlčice), **přednáška** (Hostinné) **diskusní večer** (Hostinné), bohoslužby, promluva, mše, kázání, dle ordinariátních listů, modlitby, sv. přijímání, litanie, vyzvánění zvonů.
3. **Oktáv** (Vlčice), **procesí k soše** (Dolní Olešnice), **procesí** (Hostinné, Heřmanovy Sejfy/Rudník), **kázání v kapliče** (Horní Prusnice), bohoslužby, mše, kázání, modlitby, sv. požehnání, dle Ordinariátních listů, vyzvánění.

Farnosti Chotěvice a Pilníkov nejsou zařazeny, nebyla čitelná hlášení.

Vikariát Chrudim

1. V určitých farnostech se zúčastnil oslav prof. Dr. Buryšek, který kázal na volném prostranství, hlášení zaslalo 14 farností.
2. **Oktáv** (Choltice, Svinčany, Týnec n. Labem), **zasvěcení kostela** (Mikulovice), **procesí** ke kapliče, sv. chorálem a oslavnou řečí (Morašice), **adorace** (Morašice), **pobožnost** s požehnáním Nejsvětější svátosti oltářní (Kladruby n. Labem),

pobožnost za zemřelé vojáky u pomníku (Morašice), **pobožnost** u Kapličky sv. Václava a sv. Víta, bohoslužby, mše, kázání, promluvy, litanie, **prapory** (Mikulovice), jubilejní **plakáty** (Svinčany), **lampionový průvod s hudbou** k opravené soše (Přelouč), **slavnost** (Kladruby n. Labem).

3. **Oktáv** (Svinčany), **triduum** (Jezbořice), **obnova sochy** (Choltice), **procesí** k soše (Morašice), **průvod** k soše (Chrudim, Choltice, Heřmanův Městec, Týnec nad Labem), bohoslužby, promluvy, litanie, mše u oltáře sv. Jana (Choltice), kázání, zpovědi, sv. přijímání, modlitby.

Vikariát Kopidlno

1. Farnost v Králově Městci vysvětila nový spolkový dům, ve Vysokém Veselí byly zakoupeny nové zvony, slavily všechny farnosti.
2. **Triduum** (Kopidlno), **posvěcení Svatováclavského domu** (Městec Králové), **svěcení nových zvonů** (Vysoké Veselí), **oprava kostela** sv. Václava (Veliš u Jičína), **úprava oltáře** sv. Barbory obrazem sv. Václava (Nemyčeves), **svěcení okna** s obrazem sv. Václava (Slatiny), **obnova sochy** (Kněžice, Veliš), **poutní vlak** do St. Boleslavi (Kopidlno), **procesí** k soše (Veliš u Jičína), **průvod** k soše (Kněžice, Hradištko), **průvod** k soše **s hudbou** (Vršky), **průvod** (Samšina), **slavnost** u sochy v Kozojedech (Žlunice), **tichá adorace** (Vysoké Veselí), **pontifikální mše** (Slatiny), **požehnání Nejsvětější svátosti oltářní** (Vršky), požehnání a hymna (Vysoké Veselí), bohoslužby, litanie, promluvy, mše, přijímání dětí, **akademie v kostele** (Nemyčeves), zpovědi, chvalozpěvy, zvonění, **prapory** na budovách (Veliš u Jičína), **lampionový průvod** (Veliš u Jičína).
3. **Oktáv** (Kopidlno, Hradištko), **zpřístupněny ostatky sv. Jana** k políbení (Veliš u Jičína), **procesí** k soše do Žeretic (Hradištko), **pout'** ke kapli a soše sv. Jana v Bukvici (Veliš u Jičína), **průvod** k soše (Dymokury, Kněžice, Veliš u Jičína, Slatiny, Vysoké Veselí – zpěv hymny), **oprava sochy** v Jičíněvsi (Veliš u Jičína), bohoslužby, mše, litanie, promluvy, chvalozpěvy, zpěvy, sv. přijímání, modlitby, vyzvánění.

Vikariát Králíky (částečně německý)

1. Oslav se účastnili i obyvatelé německé národnosti, v Kyšperku a Nekoři byl pořízen nový zvon, slavilo se v 16 farnostech.

2. **Triduum** (Slatina nad Zdobnicí), **posvěcení nových zvonů** (Nekoř, Kyšperk), **průvod** se zvonem do zámku (Kyšperk), **koncert** místních hudebníků (Kyšperk), **svěcení sochy Božího Srdce Páně** (Pěčín), **výstava Nejsvětější svátosti oltářní** (Červený Potok), **adorační pobožnost** (Pěčín), **přednášky** ve školách o významu jubilea, bohoslužby, litanie, promluvy, požehnání, zpěvy Svatováclavského chorálu, zpovědi, vyzvánění, **prapory** na budovách (Německá Rybná, Kyšperk), **vlajka papežská** (na kostele v Kyšperku), **osvětlení budov** (Německá Rybná).
3. **Oktáv** (Slatina nad Zdobnicí, Nekoř), **procesí** k soše (Mladkov, Slatina nad Zdobnicí, Německá Rybná, Žamberk, **požehnání v kapli sv. Jana** (Kyšperk), **kázání v ambitech** (Kyšperk), **veřejná přednáška** (Nekoř), **ve školách** vysvětlován význam jubileí (Německá Rybná), bohoslužby, mše, promluvy, chvalozpěvy, litanie, vyzvánění.

Farnost Dolní Boříkovice není zařazena, nebylo možné přeciť hlášení

Vikariát Lanškroun (převážně německý)

1. Hlášení podalo pouze 8 jmenovitě uvedených farností z celkového počtu 23, je konstatováno, že v ostatních farnostech většinou německých proběhly alespoň pobožnosti, ale důkaz o tom není.
2. **Oktáv** (Třebovice), **devítidenní pobožnost** (Bystřice), **nový obraz sv. Václava** v lese (Jablonné nad Orlicí), **posvěcená socha Panny Marie** na náměstí (Česká Třebová), **posvěcený obnovený kříž** u kostela (Česká Třebová), **přednáška** (Bystřice), **lampionový průvod s hudbou** k soše (Bystřice, Česká Třebová), **průvod spolků** (Česká Třebová), **průvody** k soše (Česká Třebová, Ústí nad Orlicí), **adorační hodiny** před Nejsvětější svátostí oltářní (Ústí nad Orlicí), **prapory** na domech (Jablonné nad Orlicí), vyzvánění promluvy, litanie, chvalozpěvy, kázání, zpovědi, sv. přijímání.
3. **Oktáv** (Ústí nad Orlicí), **jubilejní projev** (Třebovice), **procesí k soše** (Dammíkov, Žichlínek), **procesí z děkanského chrámu** do kaple sv. Kateřiny k obrazu sv. Jana (Česká Třebová), **procesí večerní** do kaple (Česká Třebová), **průvody k soše** (4x Ústí nad Orlicí), bohoslužby, mše, požehnání, litanie, kázání, písně, vyzvánění.

Vikariát Opočno

1. Vypraveno procesí do Staré Boleslavi z Nového Města na Moravě, pouť do kostela sv. Václava v Dobeníně, účast představitelů města v Dobrušce. V 10 farnostech probíhaly oslavy.
2. **Triduum** (Dobruška, Přepýše), **biřmování biskupem** Karlem Kašparem (Třebechovice, Bohuslavice), **založení eucharistické Ligy** (Dobruška), **průvod s alegorickými vozy-3x**, obyvatelé v krojích, **prapory** (Dobruška, Nové Město na Moravě, Nový Hrádek), **průvod k sousoší** (Dobruška), **průvod s hudbou** do kostela (Dobruška), **účast na orelských slavnostech** v Praze (Opočno), **účast na státních oslavách** v Praze (Opočno, Nové Město nad Metují), **účast na oslavách ve St. Boleslavi** (Nové Město nad Metují), **ohňostroj** (Nové Město nad Metují), **ohně** na vrchu (Slavoňov), **přednáška** (Dobruška), **ozdobení sochy** elektrickými lampami (Bohuslavice), **živý obraz** (Dobruška), **slavnost u sochy** (Třebechovice), **slavná mše** (Nové Město nad Metují), **vystaveny velebné svátosti** (Třebechovice), **vystavení Nejsvětější svátosti oltářní** (Slavoň), bohoslužby, litanie, kázání, zpěv písní, chorálů, vyzvánění.
3. **Oktáv** (Nové Město nad Metují), **pouť** (Dobruška), **procesí** k obrazu v lesích (Nový Hrádek), **procesí** od děkanského kostela do kaple (Nové Město nad Metují), **průvod** k soše (Přepýše, Meziříčí, Bohuslavice), **osvětlení sochy** lampiony (Bohuslavice), **osvětlení oltáře** (Meziříčí), **čtení pastýřského listu** (Slavoňov), litanie, mše, kázání, modlitby.

Vikariát Polná

1. Tridua, průvody, osvětlení měst, Vojnův Městec získal nový zvon, založena dětská kolonie za finančního přispění místního děkana Hornka, veřejné přednášky ministra Dr. Noska a P. Urbana, hlášení zaslaly všechny farnosti.
2. **Triduum** (Polná, Šlapanov, Příbyslav), **oktáv** (Borová), **pouť** k soše (Šlapanov), **nový zvon** (Vojnův Městec), **pořízení sochy** Božského Srdce Páně (Vojnův Městec), **pořízení sochy** Srdce Panny Marie (Vojnův Městec), **posvěcení soch** (Příbyslav), **pozlacení monstrance** (Vojnův Městec), **promluva u sochy** (Příbyslav), **slavnostní řeč** u kříže (Borová), **přednáška** (Příbyslav), **oprava sochy** na oltáři (Nížkov), **čtení pastýřského listu** (Smrčná), **čtení papežského listu** (Smrčná), **lampionový průvod** (Velké Losenice, Polná,

Borová), **hudba u sochy** (Vojnův Městec), **prapory** (Polná, Nížkov, Příbyslav), **osvětlení** farnosti (Krucenburk, Příbyslav), promluvy, litanie, mše, zpovědi, modlitby, chvalozpěvy, zpěvy.

3. **Oktáv** (Borová, Šlapanov, Střítež, Polná, Příbyslav), **pout'** mládeže na Zelenou Horu (Nížkov), **procesí** ke kapličce (Střítež), **procesí** k soše (Smrčná), **průvod** ke kapličce sv. Jana (Polná, Příbyslav, Borová, Vojnův Městec), **průvod** kolem vesnice (Velké Losenice), **litanie u sochy** (Vojnův Městec), **besídka jednoty Orla** (Krucenburk), **oprava, posvěcení a ozdobení sochy** (Vojnův Městec), **políbení ostatků** (Příbyslav), **čtení pastýřského listu** (Smrčná), bohoslužby, mše (zpívané, tiché), sv. přijímání, chvalozpěvy, vyzvánění.

Vikariát Trutnov (německý)

1. Oslavy ohodnoceny „chvalitebnou“ vřelostí. Proběhly v 10 farnostech.
2. **Oktáv** (Rokytník Starý), **triduum** (Bernatice u Trutnova, Zlatá Olešnice), **ozdoba oltáře** (Maršov), bohoslužby, mše, kázání, sv. přijímání, vyzvánění.
3. **Oktáv** (Bernatice u Trutnova), **pětidenní pobožnost** (Rokytník Starý), **ozdoba oltáře** (Zlatá Olešnice), bohoslužby, litanie, mše.

Farnosti Hořejší Staré Město a Velká Úpa nejsou zařazeny, nebyla čitelná hlášení.

Ve zde předloženém obširném souboru akcí, uskutečněných ve dnech svatováclavských oslav v roce 1929 nejsou zahrnuty ty, které probíhaly již v přípravném roce 1928, resp. do svátku Václava 28. 9. 1929. Mnohé z nich byly však v rámci studia hlášení z jednotlivých farností zaregistrovány, a tak začleněny do souboru a zpracovávány v prostředí MS Excel.

Z podrobného výpisu z hlášení nabývají tyto oslavy podstatně větších rozměrů, než z výčtu zprávy ThDr. Reyla. Přesto, že i tato zpráva stručným popisem jednotlivých vikariátů poukazuje na význam tohoto jubilea, a tedy na patřičné oslavy ve všech farnostech královéhradecké diecéze, má skutečně charakter celkového hlášení, a to ještě ve smyslu oslav svatováclavských. Z něho lze konstatovat, že až na jeden vikariát (Lanškroun) farnosti v podstatě splnily to, co biskupství požadovalo.

Při studiu jednotlivých hlášení vzniká dojem, že německy mluvící obyvatelstvo v německých vikariátech bylo při oslavách skromnější, nežli smíšené nebo české. Toto zjištění ale může být lehce zkresleno nečitelností některých hlášení. U smíšených

vikariátů doplnily průběhy oslav i české farnosti. Jinak lze konstatovat, že farnosti k přípravě tohoto vsutku jubilejního výročí přistupovaly odpovědně a že se snažily o vyrovnanost u slavení sv. Václava a sv. Jana. I přesto je patrná větší pozornost sv. Václavovi.

Z výčtu hlášení je také vidět rozmanitost oslav, které byly dané typem farností. Rozhodovalo geografické umístění a tím národnost obyvatelstva (česká, německá), počet katolických věřících, uspořádání obce (městská, vesnická), s tím i související finanční zabezpečení (chudá farnost, bohatá), organizační schopnosti a pečlivost faráře, který hlášení zpracoval a odeslal. Z výčtu akcí je také vidět i nápaditost obyvatelstva. Farnosti měly oslavy i vzájemně mezi sebou různorodé, což zajišťovalo určitou pestrost. Zůstaly však zachovány tradiční akce jako procesí a poutě, slavné mši, líbání ostatků, svěcení soch a dalších předmětů, vyzvánění. Přibyly průvody i lampionové, alegorické vozy, elektrická osvětlení, prapory, slavnosti a veselice.

4 VÝBĚR DAT JUBILEJNÍCH OSLAV A JEJICH ZPRACOVÁNÍ

Příprava podkladů pro tvorbu interaktivní mapy v prostředí Google My Maps s sebou přináší zpracování dobových archiválií, tedy hlášení z jednotlivých farností tak, jak je popsáno v kapitole 3. V těchto hlášeních se lze dočíst a zároveň získat potřebná data pro to, aby bylo patrné, jak oslavy svatováclavské a svatojánské probíhaly. Jedná se o zpracování kvantitativních dat, tedy zpracování jednotlivých náboženských úkonů, které probíhaly v daných farnostech královéhradecké diecéze. Průběhy oslav se opírají o Ordinariátní listy. Ze zaslaných hlášení z farností tak vznikla databáze „dotazníkového charakteru“, která je základem pro interaktivní mapu.

4.1. Metody zpracování statistických dat

Získávání statistických dat pro tvorbu relevantní databáze zahrnuje systematický sběr dat vedoucí k cíli této bakalářské práce, jak probíhaly svatováclavské a svatojánské oslavy v královéhradecké diecézi. Na vstupní data se lze dívat jako na data pro kvantitativní, nebo kvalitativní výzkum. Rozdílnost je dána charakterem dat a způsoby jejich hodnocení a interpretace [35, 36].

Kvalitativní výzkum odpovídá na otázku *proč*. Kvalitativního výzkumu se využívá, pokud je potřeba znát obsah získaných dat ve smyslu chování, názorů, přemýšlení, myšlenkových pochodů apod. [37]. Výzkumné metody mohou dále „*zachytit svět očima participantů, popsat kontext, zdůraznit zachycení probíhající procesů, být pružné v použití, uvažovat zakotvenost konceptů v datech*“ [36, s. 81]. V případě těchto slavností by pak bylo motivem výzkumu kladné nebo záporné hodnocení proběhlých oslav farníky, nebo širokou veřejností na základě jejich výpovědí, nebo podrobného zaznamenání těchto skutečností např. ve Fasciklu.

Kvantitativní výzkum odpovídá na otázku *kolik*. Kvantitativním výzkumem se zjišťuje určitý počet, tedy získané hodnoty/čísla, nebo procenta [37]. V případě statistického šetření se výzkumné metody zabývají „*strukturovaným získáváním dat, měřením konceptů s cílem testovat a upravovat teorie, zobecňováním výsledků, problémem opakovatelnosti výzkumu, kauzalitou*“ [36, s. 81]. V případě oslav pak takovými daty může být např. počet farností, které se oslav účastnily, počet různých náboženských úkonů, jenž by měly proběhnout na základě Ordinariátních listů apod.

V kvantitativním výzkumu se pracuje s hromadnými daty. Hromadná data se zpracovávají statistickou metodou, kam patří [38]:

- výběr jednotek pro sledování (zdroj informací je pro samotné oslavy Fascikl, doplňující informace – náboženské rozložení, jednotlivé farnosti ve vikariátu – jsou získány z Catalogu),
- zjišťování údajů (zdroj informací je hlášení z jednotlivých farností),
- kontrola údajů (hlášení farností, jsou ze všech farností?),
- třídění údajů (průběh oslav),
- výpočet statistik (vztahy mezi získanými informacemi z Fasciklu),
- vyjádření rozložení jevů (tabulka o průběhu oslav),
- statistická verifikace hypotéz (odpověď na výzkumnou otázku, bude zodpovězena?),
- inferenční statistika (zobecnění výsledků – oslavy se konaly/nekonalý).

V rámci statistického šetření se badatel snaží sbírat data co nejpřesněji a nejsprávněji tak, aby byly získány relevantní informace vhodného rozsahu, pokud možno informace stejného charakteru. Tento přístup zvyšuje validitu výsledku. Nejčastějším prostředkem sběru dat ve statistickém šetření je dotazník [36].

V případě proběhlých svatováclavských a svatojánských oslav pak lze říci, že jednotlivá hlášení z farností jsou jistým „dotazníkovým šetřením“, která mají svoji strategii popsánu v Ordinariátních listech. V nich se popisuje, co by farnost měla udělat, aby oslavy důstojně proběhly. Každá z farností pojala své náboženské úkony na základě svých možností nebo rozhodnutí. To znamená, že některé farnosti „(ne)odpověděly“ na jednotlivé „otázky“ předepsané v „dotazníku“ tedy v Ordinariátním listu.

Sběr dat z dotazníkového šetření v tomto případě probíhal pečlivě ručním sběrem dat. Tato data byla vkládána do tabulkového procesoru MS Excel, kde se zápisem informací z hlášení jednotlivých farností vytvořila tabulka dat neboli *matice dat* [35]. Protože se pracuje s hromadnými daty, pracuje se s proměnnými hodnotami neboli s kvantifikovanými charakteristikami [38]. Matici dat tvoří případy (řádek)

a proměnná (sloupec). Obsah matice tedy tvoří hodnoty příslušných proměnných charakterizující jednotlivé případy [38]. Matice dat uspořádává všechna relevantní data tak, aby řádky i sloupce spolu ladily. Lze tak tvořit skupinu dat a dále s nimi pracovat. Z matice dat vznikne databáze dat, která definuje budoucí interaktivní mapu. Poté, co proběhne sběr dat by měla následovat analýza dat. V rámci kvantitativního výzkumu se nazývá obsahovou analýzou. „*Tento typ analýzy zdůrazňuje spolehlivost a validitu získaných výsledků v souhlase s principy kvantitativních postupů.*“ [36, s. 230]. Obsahová analýza se sestává z osmi kroků:

- určení výzkumné otázky („*Jak probíhaly svatováclavské a svatojánské oslavy v královéhradecké diecézi?*“),
- rozhodnutí o výběru textů (případná redukce informací nemusí být provedena – například nezahrnout z nějakých důvodů některé hlášení z farností, v tomto případě je výchozím materiálem Fascikl),
- definice základní jednotky analýzy (jako jednotku lze považovat například počet farností, vychází to ze struktury dotazníku),
- návrh kategorií pro analýzu (například konání/nekonání oslav, provedené náboženské úkony – bohoslužba procesí, vyzvánění apod., účelem je přehledné popsání kategorie),
- testování kódováním menšího vzorku textu a přezkoušení spolehlivosti kódování (zde nelze tento bod uplatnit, nicméně testování kategorií může vést k jejich předefinování a tím k zpřesnění šetření),
- zpracování dokumentů (zpracování hlášení z Fasciklu),
- provedení analýzy (badatel vyhledává různé souvislosti, nachází trendy, vazby apod.),
- popis a shrnutí (shrnutí získaných výsledků).

Výhodou obsahové analýzy je stálost a neměnnost dat, analyzují se hotové a neměnné dokumenty, dokumenty je možné opakovaně analyzovat [36]. Badatelé se mohou k datům znovu vracet.

4.2 Výběr dat a tvorba databáze

Sběr dat, ze kterých vychází interaktivní mapa, byl velice zdlouhavý a časově náročný proces. Vstupními daty se rozumí dobové archiválie, které laskavě poskytl Archiv Biskupství královéhradeckého v Hradci Králové. Archiváliemi v tomto případě jsou listinné zprávy – hlášení, které zasílaly jednotlivé farnosti vikariátům tak, aby sdělily, jak probíhaly oslavy dvou jubileí – svatováclavského a svatojanského v průběhu roku 1929. Splnily tak požadavek, který vyžadoval biskup královéhradecké diecéze Karel Kašpar a který byl zveřejněn i v Ordinariátních listech [13]. Tato jednotlivá hlášení za jednotlivé farnosti, dále nazývána daty, byla pouze ve fyzické – listinné, nikoliv digitalizované podobě. Listiny byly psány dvěma jazyky – česky a německy. Byla tedy nutná určitá základní znalost německých pojmů. Zároveň je z listin patrné, jaké prostředky k zaznamenání jubileí byly používány. Například dnes již skoro zapomenutý psací stroj, který ale tehdy ještě nebyl běžným vybavením, a dále rukopisy psané perem a inkoustem jednotlivých kněží v jazyce českém a rukopisy kněžích v jazyce německém psané starším typem písma (kurent). Z tohoto důvodu bylo velice složité tato data primárně statisticky zpracovat.

Pro zpracování všech dostupných informací, které kněží zaznamenali ve svých listinných zprávách, bylo využito tabulkového procesoru MS Excel. Tento program poskytuje vhodné prostředí pro přepis dat z listinné podoby do podoby digitální. Umožňuje také vyhledávání, třídění a filtraci, která je dostatečná pro tento typ databázového systému pro následné digitální zpracování interaktivní mapy.

Po prostudování všech listin z jednotlivých farností bylo navrženo jisté schéma, jak třídit a zpracovat informace v nich uvedené. Listiny jsou individuálním záznamem, sdělením a stylistickým vyjádřením každého faráře, děkana či vikáře ve farnosti, a proto nemají jednotnou, unifikovanou „šablonu“ pro sdělení informací. To s sebou nese obrovskou časovou náročnost, protože se musí individuálně posuzovat každá listina.

Jelikož se jedná o dvě jubilea, která probíhala sice v rámci jednoho roku, ale v odlišných měsících, vznikla první databázová tabulka s daty tříděnými podle dnů, ve kterých jednotlivé oslavy probíhaly. K těmto dnům pak byly přiřazeny úkony, které se konaly. Tato tabulka je informačně nejrozsáhlejší a pokrývá jak základní úkony

zadané v Ordinariátních listech, tak mnohdy i úkony navíc, které každá farnost měla rozdílné. Zjednodušená verze tabulky pro použití do interaktivní mapy se systémem zaznamenávání dat získanými z listin (z hlášení) jednotlivých farností je na obrázku 8.

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J		
1	Název vikariátu latinsky	Název vikariátu česky	počet katolíků ve vikariátu	farnosti	název dneš	farnosti	název tehdy	počet katolíků ve farnosti	konání slavnosti sv. JÁN	co se dělo JÁN	konání slavnosti sv. VÁCLAV	co se dělo VÁ
2	Arnauensis	Hostinné	27 861	Hostinné	Arnaus	1118	ano	5419	ano	kázání, bohoslužba, procese	ano	přednáška, p
3	Arnauensis	Hostinné	27 861	Borovnice	Grossborowitz, Velká Borovnice	1118	ano	1118	ano	dle Ordinariálního listu	ano	dle Ordinariálního
4	Arnauensis	Hostinné	27 861	Fořt	Forst	867	ano	867	ano	bohoslužba	ano	bohoslužba
5	Arnauensis	Hostinné	27 861	Svoboda nad Úpou	Freiheit, Svoboda nad Úpou	1615	bez záznamu	1615	bez záznamu		bez záznamu	
6	Arnauensis	Hostinné	27 861	Rudník	Hermannsellen, Heřmanovy Sejly, Rudník	1834	ano	1834	ano	bohoslužba, procese	ano	kázání
7	Arnauensis	Hostinné	27 861	Mladé Buky	Jungbush, Mladé Buky	4413	bez záznamu	4413	bez záznamu		bez záznamu	
8	Arnauensis	Hostinné	27 861	Chotěvice	Kottwitz, Chotěvice	1856	ano	1856	ano			
9	Arnauensis	Hostinné	27 861	Javorník v Křikonoších	Mohren, Javorník	865	ne	865	ne			
10	Arnauensis	Hostinné	27 861	Dolní Olešnice	Niederöls, Dolní Olešnice	1865	ano	1865	ano	kázání, mše, procese k sošano	ano	vyvínění, okt
11	Arnauensis	Hostinné	27 861	Pílníkov	Pilnikau, Pílníkov	1736	ano	1736	ano			kázání, mše, i
12	Arnauensis	Hostinné	27 861	Horní Branice	Ober Prausnitz, Horní Prusnice	4155	ano	4155	ano	kázání v kapliče	ano	svatě přijímá
13	Arnauensis	Hostinné	27 861	Germaň	Tschernia, Čermna	1062	ne	1062	ne			modlitba, káz
14	Arnauensis	Hostinné	27 861	Vlčice	Wilktschutz, Vlčice	1056	ano	1056	ano	vyvínění, oktáv, litanie	ano	vyvínění, m
15	Braunauensis	Broumov	42115	Broumov	Braunau, Broumov	12 294	ano	12 294	ano	triduum, kázání, sv, zpově ano	ano	vyvínění, ká
16	Braunauensis	Broumov	42115	Horní Adršpach	Adersbach Ober-	1070	ano	1070	ano	triduum, kázání, kázání, m ano	ano	vyvínění, sv
17	Braunauensis	Broumov	42115	Heřmánkovice	Hermsdorf, Heřmánkovice	2107	ano	2107	ano	Ordinární list	ano	Ordinární list
18	Braunauensis	Broumov	42115	Martínkovice	Maersdorf, Martínkovice	3934	bez záznamu	3934	bez záznamu		bez záznamu	
19	Braunauensis	Broumov	42115	Zdoňov	Merkeisdorf, Zdoňov	2393	ne	2393	ne			triduum, litar
20	Braunauensis	Broumov	42115	Chvalčel	Qualtsch, Chvalčel	2066	ano	2066	ano			
21	Braunauensis	Broumov	42115	Ruprechtice u Broumova	Ruppersdorf, Ruprechtice	3751	bez záznamu	3751	bez záznamu		bez záznamu	
22	Braunauensis	Broumov	42115	Sonov	Schöna, Sonov	1063	bez záznamu	1063	bez záznamu		bez záznamu	
23	Braunauensis	Broumov	42115	Starčov	Starktsdorf, Starčov	2831	ano	2831	ano			modlitba, poi
24	Braunauensis	Broumov	42115	Teplice n. Met. Městys	Wekelsdorf a Met. Markt, Teplice n. Met. Městys	3592	bez záznamu	3592	bez záznamu	vyvínění, procese k soše	ano	modlitba, poi
25	Braunauensis	Broumov	42115	Vernéřovice	Wernersdorf Deutsch bei Braunau, Vernéřovice	4019	ano	4019	ano	bohoslužba	ano	bohoslužba
26	Braunauensis	Broumov	42115	Horní Vernéřovice	Wernersdorf Ober-, Horní Vernéřovice	2977	ne	2977	ne			triduum, veče
27	Časlavensis	Čáslav	40 657	Čáslav	Časlav	4880	ano	4880	ano	triduum, posvěcení resta	ano	manifestace,
28	Časlavensis	Čáslav	40 657	Běleč	Bělčivna	1765	bez záznamu	1765	bez záznamu			zpověď, přijí
29	Časlavensis	Čáslav	40 657	Dolní Buďčice	Dolní Buďčice, Buďčice	1479	bez záznamu	1479	bez záznamu			triduum, apo
30	Časlavensis	Čáslav	40 657	Helmaň	Helmaň	3219	bez záznamu	3219	bez záznamu			bez záznamu
31	Časlavensis	Čáslav	40 657	Chotusice	Chotusice	2337	bez záznamu	2337	bez záznamu			ano
32	Časlavensis	Čáslav	40 657	Golčův Jeníkov	Golčův Jeníkov	3628	bez záznamu	3628	bez záznamu			požehnaní, v
33	Časlavensis	Čáslav	40 657	Klady u Kutné Hory	Klady	1135	bez záznamu	1135	bez záznamu			vyvínění, hi
34	Časlavensis	Čáslav	40 657	Milčev-Sulčice	Milčev	1467	ano	1467	ano			bez záznamu
35	Časlavensis	Čáslav	40 657	Potěhy	Potěhy	1118	bez záznamu	1118	bez záznamu	průvod k sete do sousední	ano	mše, průvod,
36	Časlavensis	Čáslav	40 657	Ronov nad Doubravou	Ronov nad Doubravou	3827	bez záznamu	3827	bez záznamu			bez záznamu

Obr. 8 Ukázka části přípravy databázové tabulky s informacemi o konání jednotlivých oslav a s tím spojených úkonech.

Druhá databázová tabulka byla věnována zastoupení náboženství v jednotlivých farnostech. Další informací je suma zastoupení náboženství za vikariát. Tyto informace jsou uvedeny v kapitole 1 v tabulce 1 a zároveň poslouží jako vstupní data do interaktivní mapy. U některých zpráv je přiloženo či vlepeno více obrázků, kvůli možnosti nahrání pouze jednoho obrázku k danému bodu na mapě nakonec nejsou do mapy vloženy, ale jsou přílohou této práce.

Zde je potřeba poznamenat, že jednotlivé farnosti jsou místopisně zanesené do obcí. Tyto obce však v roce 1929 měly jak české, tak německé, nebo pouze české, nebo pouze německé názvy. V průběhu let některé obce změnilly své názvy, nebo se více farností stalo součástí jedné městské aglomerace. Příkladem může být město Letohrad, které až do roku 1950 neslo název Kyšperk [39]. Názvy obcí bylo potřeba aktualizovat pro rok 2022, tedy zkontrolovat veškeré názvy obcí za vikariáty, jež odevzdaly zprávu v královéhradecké diecézi – celkem se jednalo o 436 položek,

místo 469. Vznikla tak třetí tabulka, ve které se již nacházejí aktuální názvy obecních farností v současnosti, někde zpřesněné katastrálním názvem území. Tato tabulka je součástí externího souboru MS Excel této práce.

4.3 Tvorba interaktivní mapy

Při návrhu interaktivní mapy byly využity informace z listinných sdělení farností, resp. vikariátů. Z těchto individuálních vstupních dat vznikla originální rozsáhlá tabulka v prostředí MS Excel. Tento tabulkový procesor umožňuje export svých dat do různých dalších programů a aplikací. Této vlastnosti se využije právě při tvorbě interaktivní mapy.

Veškerá data pro interaktivní mapu byla rozdělena do dvou shrnujících tabulek. Tyto tabulky byly exportovány do vhodné aplikace, která umožňuje zobrazení v rámci map, používaných na internetu. Pro jednoduchost a intuitivnost a také všeobecnou známost bylo vybráno prostředí Google My Maps. Aplikace je bezplatná a není potřeba k práci s ní používat žádný další speciální software. Výslednou mapu lze sdílet s odbornou i laickou veřejností a také ji lze aktualizovat.

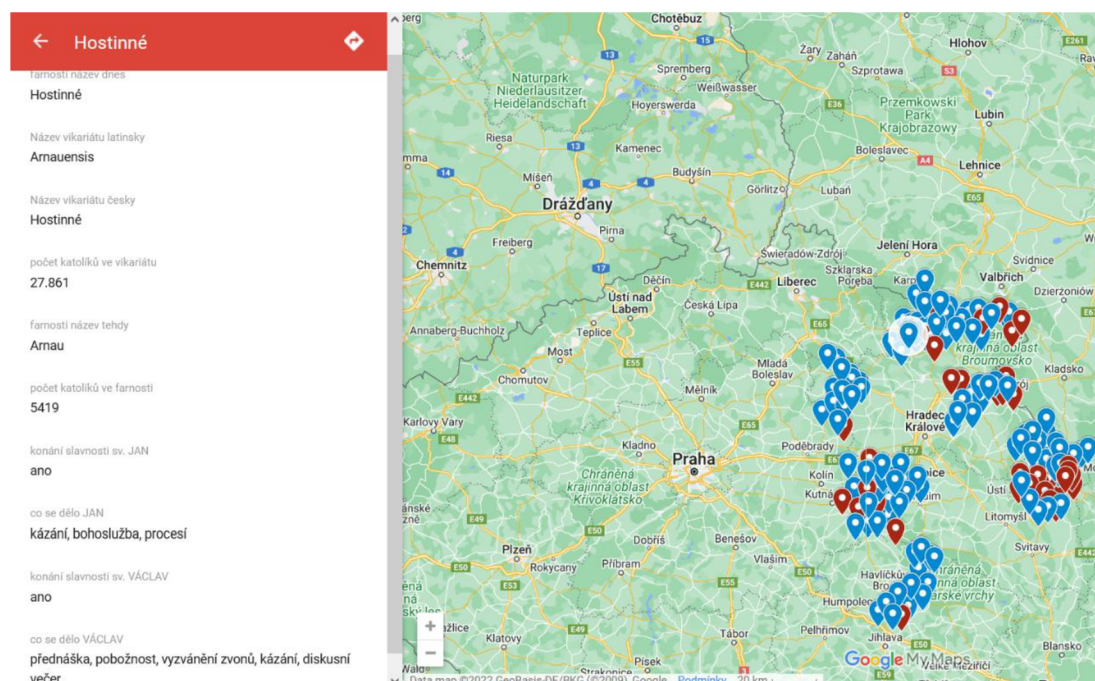
Pro zpracování databáze a její import do Google My Maps byly připraveny dva datové soubory (dvě tabulky), které byly následně importovány jako vrstvy. Matice dat pro budoucí interaktivní mapu je následující:

První vrstva dat	Druhá vrstva dat	Třetí vrstva dat
Název vikariátu česky	Ohraničení	Název vikariátu
Název vikariátu	vybraných vikariátů	česky
latinsky		Název vikariátu
Počet katolíků ve		latinsky
farnosti		Počet katolíků ve
Farnost název dnes		farnosti
Farnost název kdysi		Farnost název dnes
Konání oslav Jan		Farnost název kdysi
Co se dělo Jan		Jan (konání oslav)
Konání oslav Václav		Václav (konání
Co se dělo Václav		oslav)

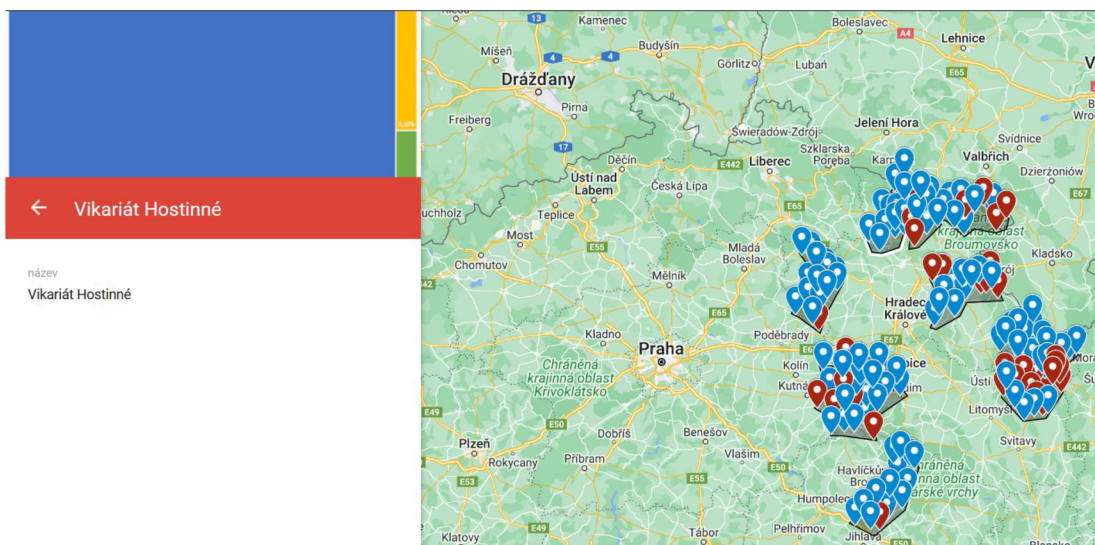
V první vrstvě dat (viz obr. 9) jsou použity zjednodušené údaje z první tabulky, zároveň je u farnosti uveden původní český či německý název, a také počet katolíků. Tato vrstva je podrobná jen pro 10 vybraných vikariátů, které jsou popsány v kapitole 3. Zároveň jsou zde vidět farnosti, které neposlaly žádnou zprávu, což nejspíš vypovídá o nulových oslavách. Tyto farnosti jsou odlišeny červenou barvou bodu.

Druhá vrstva obsahuje pouze geografické ohraničení jednotlivých vikariátů z první vrstvy (viz obr. 10). Každému ohraničení je přiřazen graf zastoupení náboženství podle tabulky 1 v kapitole 1. Po kliknutí na hierarchický graf se tento graf zobrazí v plné velikosti.

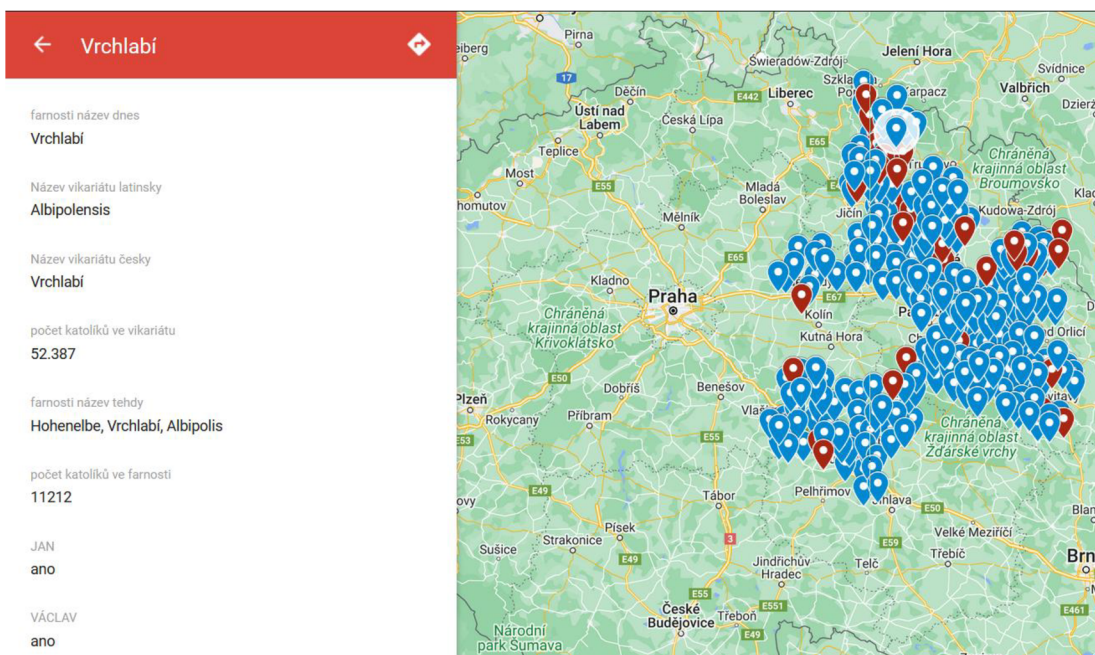
Třetí vrstva dat je zaměřena na zbylé vikariáty v královéhradecké diecézi, které obsahoval zpřístupněný Fascikl (viz obr. 11). Nejsou zde uvedeny farnosti z vikariátu Kutná Hora a Náchod, které nedodaly svá hlášení. V této vrstvě již nejsou shrnuty úkony samotných oslav, pouze je uvedeno, zda v dané farnosti probíhaly oslavy buď svatojánské, nebo svatováclavské, nebo oboje. Stejně jako v první vrstvě, i zde jsou červeně farnosti, jež nezaslaly žádnou zprávu.

Obr. 9 Příklad farnosti v první vrstvě dat

Obr. 10 Příklad vikariátu v druhé vrstvě dat

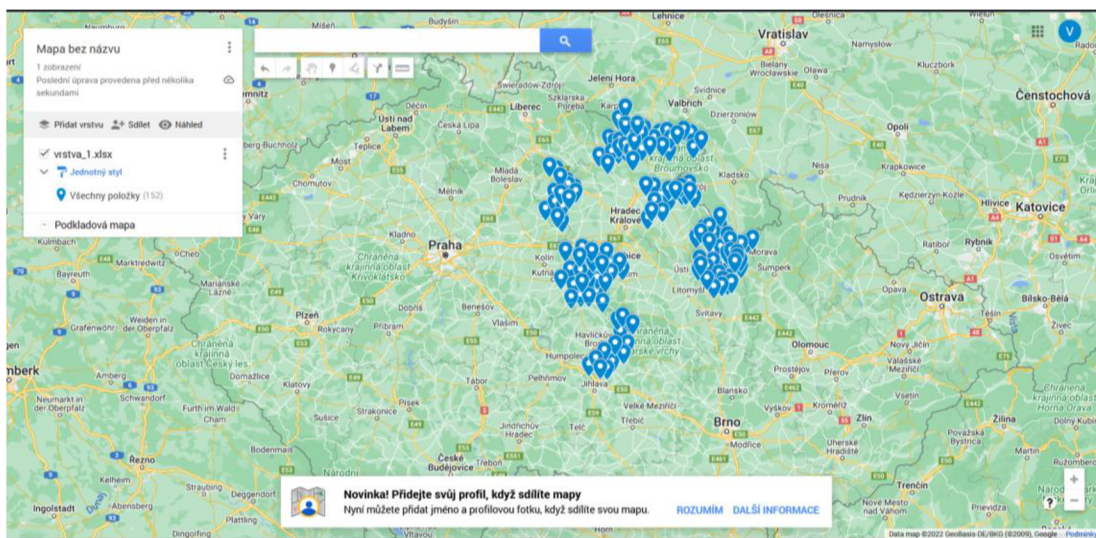
Obr. 11 Příklad farnosti ze třetí vrstvy

Postup při tvorbě interaktivní mapy v Google My Maps:

1. Nejprve je nutné přihlásit se pod svým Google účtem (...@gmail.com) na stránkách <http://mymaps.google.com>.
2. V levém horním rohu na obrazovce dále kliknout na možnost "Vytvořit novou mapu".

3. Nyní přichází na řadu importování tabulky z počítače a výběr, ze kterého sloupce budou použity údaje pro umístění bodů.

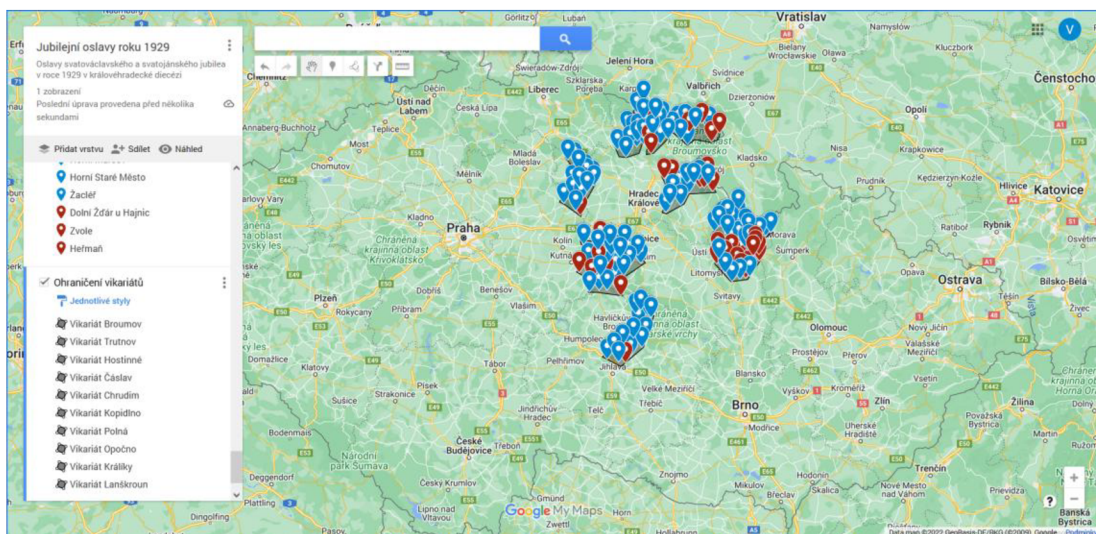
4. Dále je nutné opravit nesprávně umístěné body a opravit názvy neumístěných bodů (obr. 12).

Obr. 12 Pracovní náhled po správném umístění bodů z první vrstvy

5. Barevně odlišit body – farnosti, které vůbec neodevzdaly hlášení jsou označeny červeně, farnosti, které hlášení zaslaly, jsou značeny modře.

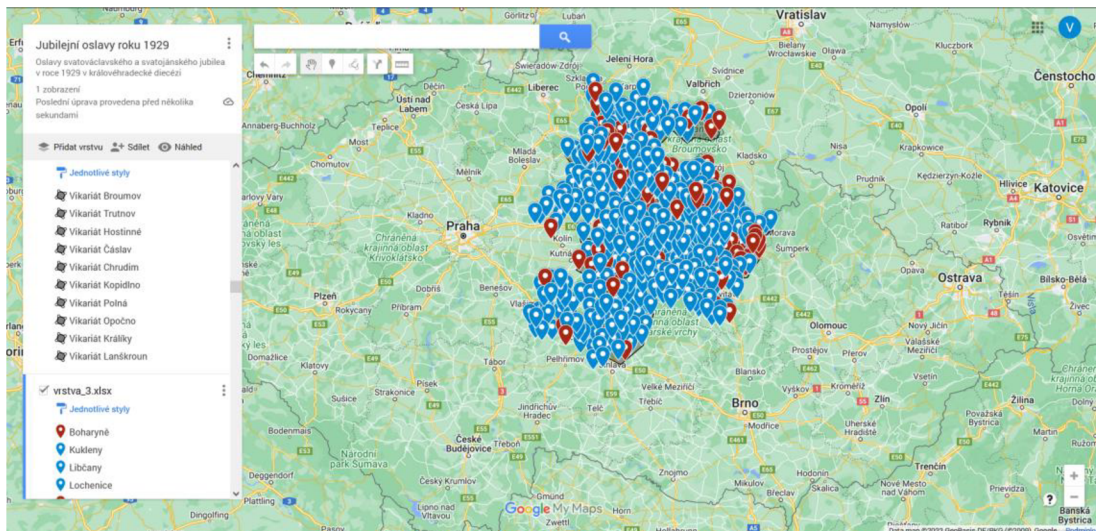
6. Dalším bodem je vytvoření nové vrstvy pouze pro ohraničení vybraných deseti vikariátů (obr. 13).

Obr. 13 Pracovní náhled po ohraničení vybraných vikariátů

7. Následuje vložení grafu rozložení náboženství ke každému vikariátu s využitím údajů z tabulky 1.

8. Pro vložení zbylých vikariátů a farností byl postup stejný jako v bodech 3., 4. a 5.

Obr. 14 Pracovní náhled po zanesení všech bodů do interaktivní mapy

Pozn. Při kliknutí na bod v první nebo třetí vrstvě již není řádek „*Farnosti název dnes*“, neboť ten byl aplikací použit pro pojmenování toho určitého bodu.

Celkovou interaktivní mapu lze nalézt na webových stránkách nebo použít QR kód.

https://www.google.com/maps/d/u/0/edit?mid=1pgEanAlM5wvt6yhY_VHug5foRdo1O3Q&usp=sharing

ZÁVĚR

Rok 1929 byl rokem jubilejním. V tomto roce uběhlo tisíc let od zavraždění knížete Václava a dvě stě let od svatořečení Jana Nepomuckého. Přípravy na oslavy těchto jubileí probíhaly s dostatečným předstihem již od roku 1928 a měly celonárodní charakter.

Svatováclavské oslavy probíhaly v průběhu měsíce září. Oslavy byly pravděpodobně okázalejší, neboť sv. Václav byl považován za patrona českých zemí od 10. století. I když jeho význam byl mnohdy zpochybňován, je zřejmé, že to byl on, kdo včlenil české země do západního katolicismu – k Římu. Svatý Václav se stal pro svoji pevnost ve víře, pracovitost, a i vzdělanost symbolem národa, kterého lid jako svého patrona v těžkých dobách často žádal o ochranu.

Svatojánské oslavy probíhaly v průběhu měsíce května. Tyto oslavy neprobíhaly tak intenzivně, jako oslavy svatováclavské. Život sv. Jana a jeho svatořečení vychází spíše z politické situace té doby – zemřel v důsledku politického konfliktu, tentokrát mezi králem a církví. Je možné, že jeho svatořečení v roce 1729 mělo oslabit uctívání Mistra Jana Husa. Proto byl sv. Jan více uznáván katolickým obyvatelstvem.

Protože oslavy obou jubileí měly a mají pro naše novodobé dějiny významný kontext, bylo cílem této práce přiblížení průběhu svatováclavských a svatojánských oslav, které se konaly v rámci královéhradecké diecéze a zprostředkovat je prostřednictvím interaktivní mapy.

Královéhradecká diecéze patří mezi nejstarší diecéze v České republice, její počátky sahají do 10. století. V době konání jubilejních oslav měla 31 vikariátů a jejím biskupem, který se zasloužil o její moderní rozvoj, byl biskup Karel Kašpar. V současné době má královéhradecká diecéze 14 vikariátů. K snížení počtu vikariátů (o zhruba polovinu) postupně docházelo od konce druhé světové války, protože obyvatelstvo v diecézi bylo smíšené, tedy české a německé a část obyvatelstva německé národnosti byla odsunuta. Další pokles počtu vikariátů, resp. farností nastal po revolučním roce 1948, kdy byla zrušena postupně ve školách výuka náboženství a kdy veřejné přihlášení k víře vedlo k diskriminaci v občanském životě.

Biskup Karel Kašpar byl také tím, kdo oslavy v královéhradecké diecézi řídil. S blížícím se datem oslav pak biskup Kašpar zveřejnil v Ordinariátním listu i úkony, které by se měly vykonat ve všech farnostech této diecéze. A naopak po oslavách měli duchovní správci zaslat zprávu příslušnému vikariátu o tom, jak oslavy probíhaly v jednotlivých farnostech. Tímto byl dán také návod, jak má zpráva vypadat a co v něm má být uvedeno. Vznikl tak soubor stovek dokumentů, tzv. hlášení.

Hlášení z jubilejních oslav ze všech farností jsou uložena v Archivu Biskupství královéhradeckého. Je zde uloženo celkem 359 hlášení, tedy popisy oslav z většiny farností, která svá hlášení zaslala. Z těchto hlášení byly pečlivě vybrány důležité informace. Fyzické vypisování informací (sběr dat) z dobových textů byl časově náročnou prací a předpokládá také základní znalost německého jazyka. Přestože hlášení nemají jednotnou formální ani obsahovou strukturu, pouze se do jisté míry „drží“ formy oslav daných Ordinariátním listem, lze je považovat za zdroj relevantních kvantitativních dat ve formě náboženských úkonů (např. mše svatá, svaté přijímání, bohoslužba, vyzvánění, triduum, litanie apod.), které probíhaly v daných farnostech. Pro jistou představu o průběhu oslav je podrobně popsáno deset vybraných vikariátů.

Přepis jednotlivých náboženských úkonů z obou jubileí vytvořil obrovský soubor dat, která jsou zaznamenána v prostředí tabulkového procesoru MS Excel. Tato data vytvořila specifickou databázi, se kterou bylo dále pracováno. Vznikla tak základní tabulka dat o průběhu oslav s cílem vytvořit interaktivní mapu.

Interaktivní mapa je výstupem ze statistického zpracování dat získaných z hlášení jednotlivých farností. Data jsou uspořádána podle geografického místa farností. Mapa byla vytvořena v prostředí Google My Maps, které je uživatelsky velmi příjemné a intuitivní. Mapa obsahuje informace ze všech farností, ale také údaje o konání oslav ve vybraných deseti vikariátech. Interaktivní mapu lze podle potřeby doplňovat o další informace, ale pouze autorkou. Mapu lze také veřejně sdílet. Do budoucna by jistě bylo vhodné rozšířit mapování jubilejních oslav v rámci celé tehdejší Československé republiky, a do této interaktivní mapy tyto informace doplnit.

PRAMENY A LITERATURA

- [1] *Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích. 2.*, nezměn. vyd. Praha: Diderot, 2002, 8 sv. ISBN 80-8661-300-3
- [2] KLIMEŠ, Lumír. Slovník cizích slov [online]. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1981 [cit. 2022-06-05]. Odborné slovníky.
- [3] KLIMEŠ, Lumír. *Slovník cizích slov*. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, 2010. ISBN 978-80-7235-446-7.
- [4] *Slovník současné češtiny*. V Brně: Lingea, 2011. ISBN 978-80-87471-27-2.
- [5] MILLER, Les: *Znamení a symboly katolické víry*. Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2020. ISBN 978-80-7566-122-7.
- [6] PETRÁČKOVÁ, Věra a Jiří KRAUS. *Akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia, 1995. ISBN 80-200-0497-1.
- [7] ČORNEJ, Petr. *Kdy, kde, proč & jak se to stalo v českých dějinách: sto událostí, které dramaticky změnilly naši historii*. Praha: Reader's Digest Výběr, 2001. ISBN 80-86196-33-X.
- [8] VLÁČILOVÁ, Lucie. *Historické a ekonomické aspekty vzniku a rozvoje ostravsko-opavské diecéze* [online]. Ostrava, 2015 [cit. 2022-06-01]. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/10084/106950>. Diplomová práce. Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava.
- [9] Biskupství královehradecké. *Stručná historie dějin biskupství královehradeckého* [online]. [cit. 5. 6. 2022]. Dostupné z <https://www.bihk.cz/biskupstvi/historie>
- [10] HORYNA, Mojmír. *Santini: Jan Blažej Santini-Aichel*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3.
- [11] Archiv autorky práce.
- [12] KLÁLALOVÁ, L. *Vývoj prostorové organizace římskokatolické církve v českobudějovické diecézi od vzniku Československa* [online]. České Budějovice, 2012 [cit. 2022-06-05]. Dostupné z: http://theses.cz/id/dey6s6/DP_Klalov_Lucie.pdf. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích.

- [13] *Ordinariátní list Královéhradecké diocese*. Díl třicátý třetí. 1929. Nákladem bisk. Konzistoře. Družstevní tiskárna v Hradci Králové.
- [14] Biskupství královéhradecké. *Přehled královéhradeckých biskupů* [online].[cit. 5. 6. 2022]. Dostupné z <https://www.bihk.cz/biskupstvi/nasi-biskupove/prehled-kralovehradeckych-biskupu>
- [15] CROÏ, Jana. *Královéhradečtí biskupové a jejich rezidence*. Hradec Králové: Garamon, 2014. ISBN 978-80-86472-58-4.
- [16] HANUŠ, Jiří. *Malý slovník osobností českého katolicismu 20. století s antologií textů*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. Dějiny a kultura. ISBN 80-7325-029-2.
- [17] TOMEŠ, Josef. *Český biografický slovník XX. století: K-P*. 2. díl. Praha: Paseka, 1999. ISBN 80-7185-246-5.
- [18] *Catalogus alphabeticus personarum et locorum in dioecesi episcopali Reginae-Hradecensi, continens clerum in cura animarum expositum anno*. Vetro-Pragae: Typis & expensis Francisci Caroli Hladky, typographi archi-episcopalis, 1929(1). Dostupné také z: <https://kramerius.svkhk.cz/uuid/uuid:df7b091e-88a7-4cb3-a4c7-292876f0cd1e>
- [19] JONOVÁ, Jitka. *Úcta eucharistie mimo mši: eucharistické kongresy*. Uherské Hradiště: Historická společnost Starý Velehrad se sídlem na Velehradě, 2015. ISBN 978-80-86157-46-7.
- [20] *Annuario pontificio: per l'anno .. Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 1860-1871,1912-*
- [21] Biskupství královéhradecké. *Diecézní katalog – vikariáty* [online].[cit. 6. 6. 2022]. Dostupné z <https://www.bihk.cz/dieceze/diecezni-katalog/vikariaty>
- [22] TŘEŠTÍK, Dušan. *Počátky Přemyslovců: vstup Čechů do dějin (530-935)*. Praha: Lidové noviny, 1997. Česká historie. ISBN 80-7106-138-7.
- [23] OBRAZOVÁ, Pavla a Jan VLK. *Maior Gloria, Svatý kníže Václav*. Praha: Paseka, 1994. Historická paměť. Medailóny. ISBN 80-85192-94-2.

- [24] PÍTHA, Petr. *Svatý kníže Václav*. České Budějovice: Poustevník v nakl. Studio Gabreta, 2003. ISBN 80-86610-08-X.
- [25] EHM, Josef a Jiří MAŠÍN. *Josef Václav Myslbek: 1848 - 1922 : soubor 12 fotografií*. 3. vyd. Praha: Orbis, 1958.
- [26] ŠEBEK, Jaroslav: *Svatováclavská tradice za první republiky a během nacistické okupace*. In: Kubín, Petr (ed.): *Svatý Václav. Na památku 1100. výročí narození knížete Václava Svatého*. Praha 2010, s. 429-442.
- [27] ŠEBEK, Jaroslav: *Svatováclavská tradice v meziválečném Československu 1918-1939 (v kontextu vztahu církve a společnosti)*. In: Kubín, Petr – Mikulicová, Mlada (edd.): *In omnibus caritas. K počtě devadesátých narozenin prof. ThDr. Jaroslava Kadlece*. Praha 2002, s. 546-559.
- [28] PLACÁK, Petr. *Svatováclavské milénium: Češi, Němci a Slováci v roce 1929*. Praha: Babylon, 2002, 213 s.: il. ; 21 cm. ISBN 80-902804-2-0.
- [29] VLNAS, Vít. *Jan Nepomucký, česká legenda*. Praha: Mladá fronta, 1993. Kolumbus. ISBN 80-204-0358-2.
- [30] PEKAŘ, Josef. *O smyslu českých dějin*. Páté, opravené vydání, v nakladatelství LEDA vydání druhé. Voznice: Leda, 2019. ISBN 978-80-7335-615-6
- [31] REMEŠOVÁ, Věra. *Ikonografie a atributy svatých*. 2. vyd. Praha: Zvon, 1991. ISBN 80-7113-045-1.
- [32] *Město Podivín* [online]. Město Podivín: ©2022 [cit. 16. 5. 2022]. Dostupné z: <https://www.podivin.cz/mesto/historie-a-pamatky-mesta/>
- [33] DVOŘÁK, František. *Po Karlově mostě*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2003. ISBN 807106-653-2.
- [34] Fascikl Slavnosti svatováclavské a svatojánské 1929
- [35] HENDL, Jan. *Přehled statistických metod: analýza a metaanalýza dat* [online]. 3., přeprac. vyd. Praha: Portál, 2009 [cit. 2022-07-12]. ISBN 978-80-7367-482-3.
- [36] HENDL, Jan a Jiří REMR. *Metody výzkumu a evaluace*. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1192-1.

- [37] TAHAL, Radek. 2017. *Marketingový výzkum: postupy, metody, trendy*. 1. vydání. Praha : Grada Publishing, a.s. ISBN 978-80-271-0206-8.
- [38] MAREŠ, Petr, Ladislav RABUŠIC a Petr SOUKUP. *Analýza sociálněvědních dat (nejen) v SPSS* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2015 [cit. 2022-07-12]. ISBN 978-80-210-6362-4.
- [39] Informační centrum Letohrad. Město Letohrad. [online].[cit. 30. 6. 2022]. Dostupné z <https://www.kcl.letohrad.eu/historie-mesta/d-1079/p1=2576>

PŘÍLOHY

Obrazová příloha z hlášení farnosti Dobruška, vikariát Opocno.

Jochka sv. Jana Nep. u Starobáňky
za Dobruškou. Světec chváta před
svou smrtí do Staré Boleslavi.
Nápisy:

Quo graditur non est peregrino
meta Joanni, plus ultra aetheras
scandit usque polos. Vade cum
hoc angelo! -

Esse solet merces hujus honoris
honor. 1760.

Jochka, dílo umělecké, postavena
v děčíně.

Kuželec střední měl být
odsouzen na Spilberk; v al
nitosti k sv. Janu Nep.

Jeho nevinnost přišla ale
na jevo; v děčíně dal tuto
sochu postaviti!

M. Chrám staroboleslavský představuje
zde kaple P. Marie, v jejíž stěže
obraz P. M. Staroboleslavské; asi
300 kroků před sochou.

*Algorické vozy při oslavě
1000 l. výročí mačednické suntu
sv. Václava 18. srpna 1929.
v
Hobrašce*